

DIALOG

Kresťanský diskusný mesačník

VII. ročník ● 6-7/2014

Po novom,
pô starom!

Počúvajte Rádio7 na frekvenciách

103,6 MHz v Bratislave

107,4 MHz v Novom Meste nad Váhom

107,7 MHz v Banskej Bystrici

Na celom území SR cez satelit **Astra 3B** alebo cez internet na **www.radio7.sk**

Vysielame modernú kresťanskú hudbu od domácich i zahraničných interpretov, krátke duchovné povzbudenia, poradenské a diskusné relácie, informácie o dianí vo svete i cirkvi a mnoho iného.

Rádio7 je mediálnym projektom občianskeho združenia TWR media so sídlom:

Banšelova 17, Bratislava

tel.: 02 / 43 41 19 11

č. účtu: 2629010483/1100

Počúvajte nás a podporte naše vysielanie!

Mediálny partner Dialógu

O B S A H

FÓRUM	4
GENEZIS A ĽUDSKÁ EXISTENCIA Emil Komárik	6
PO NOVOM, PO STAROM!	8
Filozofické okienko: WALKER PERCY Martina Pavlíková	14
O HĽADANÍ IHLY Martin Ďuriška	16
PRÁVNA PORADŇA Stíhaný spotrebiteľ Jana Lesňáková	19
NEMCOV ZASTAVILA MODLITBA Emília Mihočová	20
ROČNÁ KAPLNKA Bohuslav Piatko	22
ROZPRÁVANIA Z TROLEJBUSU Tomáš Komrsk	24
TÚŽBA PO DOKONALOSTI Štefan Markuš	26
DIALÓG MLADÝCH Pasívny/aktívny	27

Pri zborových objednávkach je odporúčaná predajná cena do 2,20 €, (podľa zborových dotácií)

Individuálne objednávky: cena + poštovné

PRIVÍTAME VAŠU POMOC, KTORÚ MÔŽETE POSLAŤ NA ÚČET: 262 104 1859/1100, Variabilný symbol: 1014

Redakčná rada: Štefan Markuš (predseda), Tibor Máhrik, Bohuslav Piatko, Rastislav Števko

Šéfredaktor: Bohuslav Piatko, bpiatko@internet.sk

Jazyková úprava: Rastislav Števko Dizajn a grafické spracovanie: Martin Piatko

Sídlo vydavateľa: Živnostenská 2, 811 06 Bratislava, IČO: 35 757 43 Adresa redakcie: Sadová 28, 900 51 Zohor,
č. tel.: 0903 474 142, e-mail: svatava@internet.sk, web: www.mediasvatava.sk

Vydavateľ: Media Svatava, spol. s r.o. Vyšlo: 20. 6. 2014 Tlač: Transmedic Slovakia, s.r.o.

Predná strana obálky: B. PIATKO: Konferencia CB

EV: 2670/08 ISSN: 1337-6985

STARÉ A NOVÉ, PRESAH A PRÍNOS, BOHOSLUŽBA

PAVOL BOMBA
(Autor je kazateľom CB
vo Vranove nad Topľou.)

Berieme to už akosi automaticky: *staré* odchádza, *nové* prichádza. Málokoho zaujíma v tomto striedaní nejaký hlbší zmysel. Z Písma i života vieme, že Boh je tvorcom nového, a tiež pri novom človeku v Kristovi staré zaniká a vzniká nové. To sú poznatky z duchovnej sféry a zväčša smerodajné. Skúsme však vnímať aj iné podnety. Povedzme taký jav, že odchádza mladosť a prichádza staroba. Vývin jednotlivca je nezvratný proces, ktorý prebieha v čase a navodzuje zmeny. Tie majú evolučný aj involučný ráz, čo znamená, že i spätný, zanikajúci vývoj je zmenou a aj staroba je niečím novým oproti „starej“ mladosti.

To je príklad iba z jednej oblasti, ktorý inšpiruje a nedovolí, aby sme sa so starým a novým v toku života a dejín vysporiadavali iba zarytým vzorcom myslenia. V charaktere a vzťahu starého a nového musia existovať významnejšie prvky, než len samočinné zákony vývinu a pokroku. Fakt, že sa človek sústreďuje na NOVÉ, odráža jeho prirodzenú snahu zachytiť sa v unikajúcom a zmieriť psychický dopad jeho vplyvu. Inteligentnejší jedinci idú ešte ďalej. Snažia sa v striedaní starého novým odhaliť, akými kvalitami nové presahuje staré a v čom je oproti starému prínosom.

V kresťanskej bohoslužbe – v širšom zmysle – je pochopenie vzťahu starého a nového podstatné a veľmi závažné, pretože tu ide o prínos Ježiša Krista a o prijímanie osobného úžitku z neho. O to viac mi je záhadou, ako je údajne možný osobný úžitok pri povrchnom, nekritickom postoji, aký živí učenie novozmluvných tradícií. Podľa nich tkvie hlavný Ježišov prínos v tom, že zrušil starozmluvný bohoslužobný systém ako zlý, nedokonalý, zastaralý a vymenil ho za nový – dokonalý, v ktorom vlastnou osobou „supluje“ obeť, kňazov a chrám. To by znamenalo, že svojím dielom iba pragmaticky zjednodušil bohoslužbu. To by mi v živote viery naozaj veľa nedalo.

Problém starozmluvného kultu totiž nespočíval v ňom samom, ale v tom, že „Boží ľud“ si ho postupne urobil *náhradou* za celo-bytostné milovanie Boha a poslušnosť voči nemu. Až pri tejto nehoráznej deformácii vynikol základný nedostatok SZ kultu – to, že nemohol odstrániť ľudský hriech (Hb 10, 4). Lenže to ani nikdy nebola jeho úloha. Vždy mal byť iba vyjadrením živého vzťahu človeka s Bohom. Preto vzhľadom na túto jeho úlohu je nesprávne, ak sa mu pripisuje predurčená nedokonalosť v schéme SZ & NZ. Bohoslužobný systém Božích detí ako taký je z hľadiska svojho časovo-dejinného umiestnenia kvalitatívne neutrálny, no za jeho neúnosnosť či únosnosť zodpovedajú ony, nie „raz daná“ predkresťanská alebo kresťanská éra.

Ak je to tak, v čom teda leží podstata Ježišovho prínosu? Keď ho pozorne a citlivo skúmam v spoločnom ohnisku Starej a Novej zmluvy – Božej vlády a spoločenstva s človekom, odpoveď je jednoznačná: v obnove ľudského srdca. V obnove lásky a poslúchania Boha (Jer 31, 31–34). Zrušenie SZ-systému má tomu len napomôcť. Kult v každej dobe a podobe, i tej novozmluvnej, zostáva iba bohoslužbou k čistote telesnej (vonkajšej, náboženskej), nie vnútornej, duchovnej (Hb 9, 9, 13).

Všeobecný sklon k čierno-bielemu mysleniu u tzv. „evanjelikálnych“ kresťanov sa prejavuje aj v schematickom chápaní presahu novozmluvných vecí oproti starozmluvným. Potom osobný pocit a nacvičená prezentácia dokonalejšej NZ pozície zďaleka nie vždy zodpovedá reálnemu stavu dotýčaných. Veľa z nich nie je duchovne vpredu oproti SZ veriacim, ba – povedal by som – niektorí sú v porovnaní s nimi pozadu. Aktivizujú sa síce v NZ rámci, ale svätoslúžia len k čistote evanjelikálno-náboženskej, nie vnútornej. Je to neprijemná, zle počávajúca sa pravda. V takomto ovzduší predvádzaná novozmluvná prestíž so všetkou kristologickou noblesou stráca význam a situácia volá po urgentnej, život zachraňujúcej zmene.

NAPÍSAĽI STE NÁM

www.mediasvatava.sk / bpiatko@internet.sk

**AD: Evanjelikalizmus
v kontexte protestantskej teológie.
Ohlas na článok**

Mgr. Ondrejka Prostredníka, PhD

Tvrdenie autora článku „Evanjelikalizmus v kontexte protestantskej teológie“ na str. 13 o tom, že Kristína Royová bola ovplyvnená štúdiom na seminári St. Chrischona nie je pravdivé. Kristína Royová tam nikdy neštudovala. Študoval tam Ján Chorvát, učiteľ zo Starej Turej.

Sestry Royové nezaložili Modrý kríž. Ján Chorvát bol tajomníkom spolku miernosti Modrý kríž v Budapešti a on informoval o tomto hnutí prebudenecký

krúžok v Starej Turej (pozri publikáciu *Naše korene*, Vydavateľstvo Nádej, 1994, str. 78).

Marína Ormisová, Bratislava

AD: Dialóg 5/2014

Milý brat Bohuš,

Píšem Ti, myslím, prvýkrát na tému Dialóg. Číslo 5/2014 považujem za najlepšie číslo, ktoré doposiaľ vyšlo. Páčia sa mi osobné svedectvá podané cez kázne bratov a sestry – laikov.

Nesmierna vďaka za ducha, ktorým sa naplnili aj moje predstavy o časopise.

Martin Ďuriška, CB Bratislava

CIRKEVNÉ PORIADKY – ÚPADOK ČI ROZVOJ CIRKVI?

ONDREJ GARAJ

(Autor je riaditeľom
OZ Ježiš pre každého, CB Levice.)

Cirkevný poriadok ako doplnok Biblie

Cirkev bratská žije v štádiu formulácie ďalšieho upraveného cirkevného poriadku. Starí členovia našej cirkvi už zažili niekoľko poriadkov, v súčasnosti aktuálni predstavitelia cirkvi produkujú ďalší, ktorý čoskoro zostarne a keď bude mať kto, tak ho nahradí iným. Je potrebné ujasniť si, prečo potrebuje ktorákoľvek cirkev cirkevný poriadok. Nuž – preto, lebo výklady Biblie sa rôznia a každá cirkev vyhlási svoj výklad pre svojich členov za správny. Preto spravidla po duchovnom vzniku cirkvi ako duchovného prebudenia nastúpi štádium inštitučného etablovania cirkvi, keď každá skupina zistí, že Biblia jej už nestačí. Inštitucionalizáciou cirkvi od kresťanského duchovného prebudenia dochádza k formulácii istej vierouky a istého cirkevného poriadku v istej kultúre. Cirkevný poriadok však nemôže byť nositeľom trvalého duchovného života preto, lebo situácia sa mení.

Cirkevný poriadok ako záväzný výklad

Keby sa zišli kazatelia ktorejkoľvek cirkvi a mali by napísať svoje vyznanie viery vlastnými slovami alebo poriadok pre správu cirkvi, nikdy by to nebolo rovnaké. Preto sa spravidla rôznymi postupmi formulujú spoločné dokumenty, ku ktorým sa rôznou mierou záväznej prísahy majú hlásiť členovia cirkvi.

Tento záväzný výklad – ktorý je kultúrne a časovo podmieneným textom a za ktorý niektorí usilovne bojujú – je veľmi premenlivý, najmä v našom evanjelikalnom prostredí. Najčastejšie – na rozdiel od tradičného protestantizmu – sa líši v ekleziológii: pokúša sa fixovať isté aktuálne poňatie cirkvi a praxe cirkevnej moci – praxe výkonu správy zboru a cirkvi. Preto býva značne nedokonalý a evanjelikalne cirkevné poriadky zväčša neprežijú viac ako dve-tri desiatky rokov, aj keď bývajú akože biblicky podložené. V evanjelikalizme sa spravidla chápe prax prvotnej cirkvi ako normatívna, preto z nej bývajú odvodené aj vyslovene protirečivé výklady cirkevnej praxe.

Cirkevný poriadok ako nástroj moci

Cirkevný poriadok v evanjelikalizme je najmä nástrojom na vynútenie istej formy správania a konania pri správe cirkvi. V stredovekom protestantizme to bolo isté poňatie viery, preto boli vyznania dôležitejšie. Kultúrnym posunom zaniká význam vyznaní a dôležitou sa v cirkvi stáva moc. Preto aj cirkevný poriadok má hlavné poslanie: vynútiť isté (presadené väčšinou) správanie – postupy konania v rôznych situáciách správy zboru a cirkvi. V časoch prebudenia nebolo potrebné predpisovať spôsoby správania, lebo boli spontánne. Cirkevné poriadky môžu vý-

Foto: B. Piatko:
Z konferencie CB v Leviciach

razne obmedziť duchovný život, lebo budia dojem, že sú vyjadrením definitívnej vôle Najvyššieho a netolerujú taký typ duchovného života, ktorý nepostihujú. Porušovatelia ľudských cirkevných poriadkov v stredoveku spravidla končili na hranici, ktorá horela; dnes, našťastie, končia len za hranicou cirkvi.

Cirkevný poriadok ako znak úpadku

Čím je dlhšia história cirkvi, spravidla tým väčšie a detailnejšie predpisy potrebuje. Rozsah predpisov – ich istá vnútorná protirečivosť – býva znakom duchovného úpadku cirkvi. Napriek niekedy rozsiahlym a detailným cirkevným predpisom s účelom regulá-

cie duchovného života vznikajú na periférii inštitučných cirkvi duchovné prebudenia – zárodky života z Ducha Božieho. Cirkevné poriadky môžu uhasiť oheň Ducha, ako o tom svedčia dejiny prebudenia. Preto je oprávnenou otázkou: *Dusia cirkevné poriadky duchovný život, alebo ho podporujú?* Lojalita k poriadkom, vzniknutým v kultúrnej inej minulosti, môže byť prekážkou k novej, aktuálnej relevantnosti. Uvidíme, či obnovovaný cirkevný poriadok Cirkvi bratskej bude ako temná plachta, dusiaca nový život z Krista, alebo bude sviežim vánkom, ktorý vznieti aj tlejúce uhličky na okraji k sviežemu plameňu života z Boha. ■

GENEZIS A ĽUDSKÁ EXISTENCIA

EMIL KOMÁRIK

(Autor je vysokoškolský učiteľ
na dôchodku, CB Bratislava-Cukrová.)

Arthur Browning vyjadril v Pippinej piesni z roku 1841 obsah viery, na ktorej stála európska civilizácia počas 15. storočí, približne týmito slovami: „Kým sa škovránok vznáša na krídlach a slimák lezie po trní a Boh je v svojom nebi, je so svetom všetko v poriadku.“ Boh je v nebi a človek, jeho obraz, je na zemi korunou stvorenstva. Takto to je a takto to má byť.

V devätnástom storočí filozofovia – teda konkrétne Friedrich Nietzsche – položili otázku: Čo ak je to inak? Čo ak je nebo prázdne? A Boh je mŕtvý? Kto sme potom my, ľudia? Prírodovedci mali naporiadziť pohodlnú odpoveď: Človek nie je nič iné, iba opica s veľkým mozgom. Je to síce odpoveď, ktorá keby bola myslená osobne, tak ju možno brať ako urážku, ale o človeku je ľahko povedať čokoľvek, ak tým človekom nemyslím seba samého.

Človek živočích

Snaha preukázať, v čom všetkom sa ľudské správanie podobá správaniu primátov, tvorí nezanedbateľnú časť aj súčasnej antropológie – vedy, ktorá sa pokúša nájsť odpoveď na otázku „kto je človek“.

Nesporne sa ľudské správanie v niektorých veciach podobá na správanie všetkých živočíchov. Čokoľvek živočích robí, robí to preto, aby prežil, alebo preto, aby odovzdal svoje gény novej generácii. Lenže nevie, prečo to robí. Zmysel týchto aktivít vie pochopiť iba inteligentný pozorovateľ a nie živočích sám.

Aj človek sa stará o prežitie, aj človek sa rozmnožuje. Je v tom iba malý rozdiel – človek je aj inteligentný pozorovateľ a vie, čo robí aj prečo to robí. A to je jeden veľký rozdiel, ktorý narušuje predstavu o človeku ako o jednom z primátov a živočíchov všeobecne.

Podstatnejší rozdiel, ktorý vydeľuje človeka z ríše zvierat, je fakt,

že existuje oblasť ľudského správania, ktorú nijako nemožno podriaďovať ani pod zákon sebazáchovy, ani pod zákon rozmnožovania.

Filozofovia ako Søren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger, Jean Paul Sartre, ale aj teológovia ako Paul Tillich, umelci ako Fjodor Dostojevskij, Albert Camus, Gabriel Marcel a napokon psychológovia ako Rollo May, James Bugenthall a ďalší sa zhodli na tom, že jadrom toho, čo robí človeka človekom a čo ho tak podstatným spôsobom oddeľuje od sveta zvierat, je strach, úzkosť, absencia zmyslu, absurdita sveta, odcudzenosť človeka samému sebe a svojmu poslaniu.

V polovici dvadsiateho storočia – iste aj pod vplyvom druhej svetovej vojny – sa názory na človeka ako bytosť odcudzenú sebe a svojmu poslaniu vykryštalizovali vo filozofickom učení, ktoré dostalo názov existencializmu.

Bytosť odcudzená

Jeho jadrom sa stalo učenie o beznádeji, odcudzení, o slobode ako bremene, ktoré musíme niesť a nemožno sa ho zbaviť. Všetko je to založené na základnom postuláte o strachu a úzkosti ako základe ľudskej existencie. Bol to veľmi pesimistický názor na človeka a neposkytoval nijaké východisko, ktoré by mohlo beznádej a úzkosť prekonať. Existencializmus bol istý čas módou, ale postupne sa odbral do histórie. Existencializmus odišiel, ale otázky, ktoré položil,

ostali. Ostala tu otázka o existenciálnej úzkosti. A ostala i otázka, či je existenciálna úzkosť (strach z ničoty) jedinou silou, ktorá dáva ľudskému životu energiu. A ostala tiež otázka, čo sa s tým dá urobiť.

Keďže najmä otázka odcudzenia a nezmyselnosti života nebola objavom devätnásteho storočia a autori, ktorí si kladli otázky podobné tým, na ktorých stávali existencialisti, boli prevažne kresťanskí a židovskí myslitelia, zdalo sa mi primerané hľadať, ako sa k otázke ľudskej existencie stavia zvest Písma.

Človek podľa Písma

Prvým zdrojom, ktorý hovorí o existencii a podstate človeka, je text prvých kapitol knihy Genezis. Správe o podstate človeka možno porozumieť tak, že pôvodný projekt človeka bol odlišný od toho, ktorým sme ako ľudia dnes. Človek bol koncipovaný ako duchovná bytosť v tele – to znamená, že mal všetky telesné orgány a všetky riadiace sústavy, ktoré má i dnes, ale navyše bol vybavený riadiacou a komunikačnou sústavou, ktorá dovoľovala, aby človek zažíval bezprostredné spoločenstvo s Bohom. Tiež poskytovala pozemskému človekovi spoľahlivé riešenia mravných otázok, s ktorými by sa mohol stretnúť pri plnení kultúrneho mandátu opatrovania a ochrany sveta, ktorý dostal pri stvorení.

V dôsledku katastrofy, ktorú nazývame pádom, bola táto riadiaca sústava ľudského bytia nenávratne

zničená a človek bol uvrhnutý do totálnej neistoty o svojom poslaní a mieste vo svete. To, čo z nej ostalo, sú iba do prázdna smerujúce antény, hľadajúce pevné miesto spočívania v duchovnom svete a túžiace po jasných inštrukciách, ako žiť a naplniť svoje poslanie. Človek, odrezaný od svojej duchovnej podstaty, ostal odkázaný sám na seba. Osamelý, bez opory, v absurdnom svete, ktorý nedáva žiadny zmysel a význam, tak bytostne potrebný pre ľudský spôsob života.

(Mimochodom, keď Písmo hovorí o Ježišovi ako o druhom Adamovi, naznačuje, že jeho jedinečnosť spočívala v tom, že túto chýbajúcu riadiacu sústavu, o ktorú človek v dôsledku hriechu prišiel, obsadil Boh sám v osobe Syna. A tak mohol pozemský Ježiš z Nazareta existovať bez hriechu a v neustálom spojení s Otcom. Podobne asi fungoval Adam pred pádom.)

Druhým dôsledkom pádu je smrť. Smrť je univerzálny jav v celej ríši živých bytostí, ale človek je jediný tvor na tejto planéte, ktorý po celý život vie, že zomrie. Žije s prítomnosťou smrti. Vedomie smrti nie je nejaká filozofická kategória, ale reálna skutočnosť, uložená v genetickej pamäti každého jednotlivého človeka. Možno ju na nejaký čas z pamäti vytesniť, ale niet človeka, ktorý by žil bez nej. Nie je to to, čomu teológovia hovoria dedičný hriech – je to skôr stopa následkov prvotného hriechu, ktorá sa nedá zmyť a odstrániť nijakým krstom. Istota budúcej smrti je zdrojom všetkých úzkostí a otázok o zmysle života.

Pokiaľ by sa ľudská existencia opierala iba o túto istotu, bol by život iba hrôzou a zúfalstvom. Biblia však neostáva len pri tomto konštatovaní. Súčasťou správy o páde je i tušenie nádeje. „Semenó ženy rozmliaždi hlavu diabla.“ Je to nádej neistá, nejasná a nedávajúca nijaký návod, ako by sa mohla stať skutočnosťou. Ale postačujúca na to, aby sme mali dôvod niečo s tým urobiť. Biblický obraz padlého človeka obsahuje dva póly existencie – istotu smrti a neistú nádej, že životu možno dať vlastným úsilím zmysel, ktorý hrôzu smrti anuluje, alebo aspoň minimalizuje.

Človek nábožný

Spôsoby, ktorými ľudia hľadajú a nachádzajú svoje miesto v priestore medzi hrôzou smrti a nádejou života, sa nazývajú náboženstvom. V tomto zmysle je náboženstvo univerzálnym javom a neexistuje človek, ktorý by si svoje náboženstvo nevytvoril. Alebo, inak povedané – neexistuje jednotlivec, ktorý by si nepoložil otázku zmyslu života a nehladal cestu, ako ho dosiahnuť. Iná je samozrejme otázka, aké náboženstvo si človek osvojí.

Kainovi potomkovia si zvolili za svoje náboženstvo technológiu a staviteľstvo miest. Šétovi potomkovia objavili uctievanie Božieho mena. Náboženstvom bola i stavba archy pred potopou a náboženstvom bol i sarkastický výsmech jej tvorcom. Náboženstvom sa stalo i budovanie Babylonskej veže, i uctievanie prírodných javov.

Ak počúvate životný príbeh človeka – ktoréhokoľvek človeka – a nech by sa ten človek akokoľvek zaklínal, že je nenáboženský, nakoniec predsa len prizná, že sa potáca medzi úzkosťou a nádejou a má nejakú – hocako zmätenú a nejasnú – koncepciu vlastného života, umiestnenú medzi istotou úzkosti a tušením nádeje. Faktom je, že nik nemá nijakú istotu, že

jeho model náboženstva je správny, lebo nijaká vec na tomto svete nedáva zrozumiteľnú, racionálnu odpoveď. Jedinou oporou v takejto neistote je dôvera v spoľahlivosť zdroja, ktorý nejakú cestu vyhlasuje za správnu a opretie sa o vieru iných – o to, že aj iní veria rovnakým spôsobom.

Človek obnovený

Konečnou časťou správy o človeku je správa, že nie je nutné ostať v temnote, pretože Boh sám uskutočňuje program rekonštrukcie človeka, zameraný na to, aby sa duchovnosť človeka obnovila aspoň v obmedzenej miere. Tento program rekonštrukcie je obsahom všetkých ďalších častí Starého i Nového zákona. Ak náboženstvo ako všeobecný ľudský jav znamená, že človek hľadá Boha, biblický príbeh o človeku hovorí, že Boh hľadá človeka a dáva sa mu nájsť. Lenže ľudský úsek hľadania vlastnej existencie, hľadania zmyslu, hľadania večnosti, hľadania cesty ako dosiahnuť, aby to, že žijem, malo zmysel a aby aspoň niečo po mne ostalo, je na každom človeku jednotlivito. Každý sa musí rozhodnúť, či ostane na platforme hrôzy, alebo skočí do nádeje. ■

Foto: B. Piatko:
Z konferencie CB v Leviciach

Po novom, po starom!

(Na margo
Konferencie Cirkvi
bratskej v SR,
Levice, 16.-17. mája
2014.)

Pripravil a foto: BOHUSLAV PIATKO

Ktosi v ktorejsej našej besede o pohyboch v cirkvi povedal, že cirkev je pomerne ťažkopádne teleso. Rada sa opiera a žije z tradície. Pomerne ťažko sa teda zavádzajú novoty – predovšetkým v jej prakticko-organizačnej štruktúre. To už ani nehovorím o prípadnom vývoji spirituality, stanovení hodnotových priorít či vedenia dialógu so sekulárnym svetom ako partnerom – nie nepriateľom.

Tak sa pomaly a váhavo hýbu ťady aj v Cirkvi bratskej. Hodnotový liberalizmus, filozofia povýšenia individualizmu nad spolužitie v spoločenstve však neobchádza ani jednu cirkev, pokiaľ sa pevne neuzavrie do seba. Jednoliata ťadová plocha sa však triešti; na niektorých miestach ťad aj popraskal a niekde sa už vytvárajú aj samostatné kryhy. A tu vidím trochu nebezpečenstvo – ani kryhy by nemali opustiť studené vody chladných oceánov. Ved' všetci poznáme osud ťadových kryh – plávajú do čoraz voľnejších, teplejších vôd a ani si neuvedomujú, že sa zmenšujú, zmenšujú... až zaniknú úplne...

Nehovorím, že ťadová plocha cirkvi má byť jednoliata. Ved' už vlastne ani nie je. Ale beda cirkvi, ktorú zláka vidina teplého slnka a pohodlného plávania v pokojných teplých vodách; cirkvi, z ktorej sa poodtráha veľa kryh. Fyzikálne budú existovať ďalej – len zmenia skupenstvo...

Vyberáme z vystúpenia predsedu Rady CB v SR JÁNA HENŽELA.

CIRKEV BRATSKÁ KAZATEĽSKOU CIRKVOU(?) LEVICE 16.-17. MÁJA 2014

Často, keď sa modlím za cirkev, ďakujem za vás Bohu, Otcovi nášho Pána Ježiša Krista (por. Kol 13). Ďakujem za všetkých, s ktorými tvoríme duchovnú rodinu Cirkvi bratskej. Toto je však príležitosť, aby som nielen ďakoval za vás, ale aby som aj ďakoval vám. Ďakujem všetkým diakonom, misijným a pastoračným asistentom, vikárom, kazateľom, členom Rady a zástupu dobrovoľných služobníkov, ktorí nasledujú svojho Pána tým, že obetavo slúžia jeho cirkvi, za ktorú on podstúpil smrť, aby nás postavil pred Božiu tvár svätých, nepoškvrnených a bezúhonných, ak vytrváme pevní a stáli vo viere, ak sa neodkloníme od nádeje evanjelia, ktoré sme počuli a ktoré sa hlása všetkému tvorstvu pod nebom (por. Kol , 22-23).

V minulej predsedníckej správe som sa venoval téme predpokladaného evanjelikalizmu Cirkvi bratskej. Niekoľko otvorených diskusií o evanjelikalizme na stránkach *Dialógu* ukazuje, aká aktuálna aj naliehavá téma to je. V roku 2012 som sa venoval biblickému porozumeniu cirkvi ako zhromaždenia. Cirkev je zhromaždenie, ktoré zhromažďuje Boh. Cirkev je zhromaždenie, ktoré pozostáva z ľudí, ktorí reagujú na Božie volanie a počúvajú na jeho hlas. Som presvedčený, že tam, kde sa verne zvestuje Božie slovo, tam je počuť Boží hlas. Teraz sa nebudem venovať špeciálne zvestovaniu, ale postaveniu a zodpovednosti kazateľov a aj zodpovednosti cirkvi za kazateľov.

Začnem kontroverznou vetou:

Cirkev bratská je kazateľskou cirkvou.

Čo to znamená, keď zároveň zdôrazňujeme, že sa hlásime k reformačnej zásade o všeobecnom kňazstve všetkých veriacich a hovoríme, že spoločenstvo Cirkvi bratskej netvorí hierarchia (*hierarchy=kňaz*) a laici (*laos=lud*)? Pozitívne to znamená, že kňazov ako zástupcov a sprostredkovateľov medzi Bohom a ľuďmi nemáme, lebo ich nepotrebujeme.

Máme totiž Ježiša Krista, jediného veľkňaza, ktorý svojou obetou, vzkriesením a nanebovstúpením vykonal a koná dostatočnú kňazskú službu za nás. Cirkev bratská však od svojho začiatku rozpoznala, že potrebuje služobníkov slova. V Skutkoch 6 a 14, 1. Korintanom a najmä v 1. Timotejovi a Títovi čítame o mužoch, ktorých si cirkev volila na vyučovanie a spravovanie. František Urbánek o tom píše: „Tým nehovoríme, že sme sa stali prostredníkmi alebo pánmi zhromaždenia, Kristovho stáda. Stali sme sa služobníkmi, ktorým je zverené od Pána a od cirkvi kázať, zvestovať, učiť, napomínať a ustanovenia (krstu a Večere Pánovej) Pána Ježiša vykonávať. To všetko je dané celej cirkvi a cirkev vedená Božím Duchom ustanovuje k tomu určitých ľudí, ktorí majú povolanie a vystrojenie potrebnými darmi“. (F. Urbánek: *Proč má církevní služebníky*, s. 47)

Keď však hovoríme, že Cirkev bratská je kazateľskou cirkvou, tak negatívne to znamená, že jej služby sa stále viacej profesionalizujú a od kazateľov sa vyžadujú stále viacej úlohy manažérske, administratívne, štatutárne a právne. Do istej miery je to nevyhnutné, lebo cirkev na svete je súčasťou svojho spoločenského prostredia, ktoré ju

nevyhnutne ovplyvňuje. Ak si však nedáme pozor, tak tieto okrajové funkcie prevládnu nad podstatnými (zvestovanie, kázanie, učenie, napomínanie, povzbudzovanie) a to by bolo veľkou chybou a zlyhaním cirkvi (pozri Sk 6, 2, 4).

Toto je jeden z podstatných dôvodov, prečo som sa rozhodol napísať túto predsednícku správu práve o kazateľoch. Prirodzene, bolo by veľmi užitočné venovať dôkladnú pozornosť tomu, čo o ich povolání, poslaní, príprave aj pokušeníach hovorí Písmo, ale to si odložíme na inú príležitosť aj miesto.

V ďalšom sa Ján Henžel venoval príprave a výberu kazateľov, ustanovovaniu kazateľov a starostlivosti o kazateľov. Prvým dvom témam sme sa už viackrát venovali aj v *Dialógu*, no zaujala nás predovšetkým téma: Služba a starostlivosť o kazateľov.

Služba kazateľov

Po úspešnej predordinačnej príprave sa vikár stane kazateľom ordináciou. Stručne by sme mohli povedať, že ordinácia je uznanie cirkvi, že tohto brata Pán povolal a vystrojil, aby učil a viedol jeho cirkev. Tým sa stáva voliteľným do kazateľskej služby v ktoromkoľvek zbore Cirkvi bratskej

(a to v SR aj ČR). Po zvolení príslušným členským zhromaždením ho Rada inštaluje do služby v tomto konkrétnom zbere. Systémovo je to nastavené tak, že každý ordinovaný kazateľ môže spravovať ktorýkoľvek zbor. Pochybujem, že to tak vôbec niekedy aj reálne bolo, ale dnes som si istý, že to tak reálne nefunguje. Každý kazateľ nie je kompatibilný s každým zborom. Tým som len nahlas povedal to, čo väčšina vie. Lenže s tým súvisia reálne napätia, ktoré len ťažko dokážeme dobre riešiť.

Jedno také existuje medzi potrebou striedania kazateľov, malým počtom (rôznorodých!) zborov na Slovensku a rôznorodosťou kazateľov. Princíp striedania kazateľov považujem za správny a potrebný. Zároveň si však uvedomujem toto napätie a keď k nemu pridáme aj fakt, že naši kazatelia majú zamestnané manželky a deti v rôznych školách, tak efektívne uplatnenie tohto princípu je nesmierne ťažké. Nehovorím to preto, aby sme sa ho vzdali, ale aby sme si ho všetci uvedomovali a citlivo ho riešili.

Súčasná realita nám ukazuje, že nie každý kazateľ je kvalifikovaný spravovať zbor. To prirodzene vyvoláva otázku, či teda má byť kazateľom. Keby sme ju chceli riešiť, museli by sme sa pozrieť na status ordinácie, čo by si vyžadovalo samostatné pojednanie. Teraz nám ide o praktický život a pripomínam to preto, že rôznorodosť zborového života, zvyšujúce sa administratívne nároky na kazateľa-správcu, ktorý je štatutárnym zástupcom zboru, spôsobujú, že môžeme mať kazateľov, ktorí sú jasne obdarovaní pre zvestovanie, vyučovanie a osobné duchovné vedenie ľudí, ale nezvládnu koordináciu rôznych činností a administratívne zodpovednosti, ktoré zo zákona vyplývajú pre štatutárneho zástupcu zboru.

Jedným z riešení je, aby títo kazatelia boli druhými kazateľmi v zboroch, ktoré majú svojich správcov. To si však vyžaduje zmenu nášho pohľadu, podľa ktorého všeobecne očakávame, že druhý kazateľ sa po čase stane správcom zboru, lenže on sa ním nestane. Ďalej to súvisí so skutočnosťou, že iba najväčšie zbory si budú môcť dovoliť mať

Na konferencii sa zišlo 5 predsedov RCB: (zľava) Ľ. Fazekáš, R. Betina, M. Oravec, J. Henžel (súčasný), Š. Evin (novozvolený)

viac ako jedného kazateľa. Opatrne, ale dôkladne by bolo treba považovať aj nad tým, aby správcom zboru nebol kazateľ.

Starostlivosť o kazateľov

Najprv som chcel zacitovať iba koniec, ale musím uviesť celý verš z listu Hebrejom 13, 17: *Poslúchajte tých, čo vás vedú, a podriadujte sa im, lebo oni bedlia nad vašimi dušami a budú sa za ne zodpovedať. Nech tak robia s radosťou, nie s nárekom, lebo to by vám neprospelo. Modlite sa za nás!* Akokoľvek starosvetsky to znie, je to Božie slovo. Nezávidte im ich voľnú pracovnú dobu. Majte nielen porozumenie pre nich (preto toto píšem všetkým), ale ich aj poslúchajte. Každý zbor má svojich nespratníkov, ktorí zneprijemnia život každému vedeniu bez ohľadu na to, kto to je. Keď ich má cirkev veľa, potom sa stáva, že nikto nie je ochotný kandidovať na funkcie. Biblická norma však je, aby členovia zboru rešpektovali usmerňovanie a disciplínu svojich predstavených. A to tak, aby im ich služba vedenia robila radosť. To znamená, že majú právo byť tyranmi. Sú zodpovední za autoritu, ktorú presadzujú. A všimnite si komu sú zodpovední – Pánovi. Cirkev nie je demokracia, v ktorej exekutíva musí robiť to, čo ľud chce. Cirkev je teokracia. Duchovní vodcovia sú určení na to, aby poznávali myseľ Pánovu a usmerňovali cirkev podľa nej. Na začiatku som hovoril, že si často v našich rodinách podávame grilovaného kazateľa. Čo keby sme

namiesto toho servirovali ku káve modlitbu vďaky a prosbu za múdrosť pre muža, ktorý bdie nad našimi dušami?! Uvidíte, že častejšie mu na tvári zaihrá úsmev.

Zodpovednosť duchovná

Duchovnú starostlivosť o kazateľov má v pracovnej náplni predsedu Rady. Ako dostatočne, alebo skôr nedostatočne, som túto povinnosť plnil, musia aj vedieť lepšie posúdiť iní. Chcem len zdôrazniť, že aj kazateľ, ba najmä kazateľ, potrebuje svojho dušpastiera – človeka, ktorému sa otvorí, zdieľa a ktorému dá právo, aby sa ho na všetko pýtal. *Kazatelia a farári patria totiž medzi najosamejších ľudí zo všetkých povolání.* Ak som niekedy dokázal byť takým duchovným sprievodcom, považujem to za veľkú výsadu. Niektorým však nikdy ani nenapadlo, žeby práve predseda mohol byť ich dôverníkom. Nemusí to byť ich chyba a možno dokonca ani moja. Funkciu duchovného dôverníka totiž ťažko môže plniť človek, ktorý je našim nadriadeným. Najlepšie je, keď si takého človeka nájdú sami kazatelia. Naša sesterská cirkev v Nemecku má takého duchovného starostu (Bundespfleger), ktorý nie je kazateľom nijako nadriadený, ale im je vo všetkom k dispozícii.

Zodpovednosť sociálna

Okrem duchovnej máme voči našim kazateľom aj zodpovednosť sociálnu, spoločenskú. Aj on je človek, ktorého občas bolí hlava, sekne ho v krížoch, naštvú ho deti,

dokonca aj s manželkou sa poháda. Jedného očarili konciare hôr, iného širé more. Jeden má rád šport, iný umenie. V Spojených štátoch vyhlásili všetky kresťanské cirkvi október za mesiac ocenenia farárov, pastorov a kazateľov (month of pastor's appreciation). Najmä počas tohto mesiaca posielajú ľudia svojmu pastorovi ďakovnú pohľadnicu, či SMS, ružu, či tabuľku čokolády, pozývajú ho na večeru, na kávu, či na hokejový zápas. Jednu októbrovú nedeľu sa vedenie zboru poďakuje svojmu kazateľovi na bohoslužbách. Keď aj na Slovensku máme zvláštny deň matiek, otcov, detí, baníkov, hasičov, poľovníkov atď., možno by sme mohli 1. októbrový týždeň stanoviť ako týždeň ocenenia našich kazateľov a 1. októbrovú nedeľu by sa im staršovstvá poďakovali za jeho život a službu. To nie je uznesenie, ktoré musíme splniť, ale výzva, ktorú môžeme prijať.

Popri duchovnej a spoločenskej, máme za svojich kazateľov aj zodpovednosť hmotnú. Skôr ako sa dostanem priamo k peniazom, chcem povedať niekoľko viet ku študijnému voľnu kazateľov. Konferencia v roku 1995 prijala trvalé uznesenie č. 23, ktoré znie:

„Konferencia dáva kazateľom možnosť vždy po piatich rokoch služby čerpať tri mesiace plateného voľna na osobné štúdium a načerpanie nových síl.

Z praktických dôvodov je možné toto voľno rozdeliť na tri obdobia po jednom mesiaci. Termín voľna bude vždy prejednaný so staršov-

stvom zboru a Radou Cirkvi bratskej.“

Sme vďační, že Konferencia tento návrh Rady prijala. Nie všetci členovia túto potrebu kazateľov dobre chápu. Niektorí si neuvedomujú špecifiká kazateľskej práce – rušný život v zborovom dome a stála pripravenosť k službe. Ale ani niektorí kazatelia si neuvedomujú veľkú výsadu, ktorú týmto dostali, lebo je veľmi málo takých povolaní, ktoré toto svojim pracovníkom poskytujú. Väčšina našich kazateľov túto možnosť ešte nevyužila. Z bezprostredného hľadiska nám to možno vyhovuje, ale z dlhodobého hľadiska je to na škodu kazateľov aj cirkvi. Ak si nevieme predstaviť bez sústavného vzdelávania lekárov, ktorí sa starajú o naše telo, ktoré sa skôr či neskôr aj tak rozpadne, dokážeme si bez sústavného vzdelávania predstaviť kazateľov, ktorí sa starajú o našu dušu, ktorá je večná? Preto je v našom záujme, aby sme kazateľov k študijnému voľnu povzbudzovali a nie aby si ho oni museli vydobývať.

Podme však aj k bezprostredne finančnej zodpovednosti. Áno, je to zodpovednosť naša a nie štátu, ktorý mimochodom na platy duchovných prispieva, ale nie tak, aby ich zabezpečil. Závislosť na štátnom rozpočte nám z dlhodobého hľadiska škodí. Obávam sa, že na súčasný stav sme si za viac ako 60 rokov zvykli a nie som si istý, či finančnú nezávislosť na štátnom rozpočte naozaj chceme. Stretol som sa s prípadom finančne naozaj slabého zboru, ktorý však chce kazateľa na plný úväzok, ale tak, aby ich to nič nestálo. Smerom ku kazateľom musíme povedať, že ak chcú dobre zarábať, tak nech si hľadajú iné zamestnanie. Smerom k staršovstvám však musím ešte hlasnejšie povedať, že ak naši kazatelia nebudú môcť splácať hypotéku a slušne užiť svoju rodinu, tak kazateľmi nebudú najšikovnejší a najvzdelanejší ľudia, ktorí dokážu komunikovať evanjelium na všetkých úrovniach spoločenského, ekonomického a akademického života.

Finančné zabezpečenie kazateľov je plne v rukách staršovstiev. Z toho vyplývajú veľké rozdiely aj

v úrovni finančného zabezpečenia jednotlivých kazateľov. Ak som vyššie hovoril o tom, že každý kazateľ nie je kompatibilný s každým zborom, tak takéto rozdiely v ich odmeňovaní to ešte radikálne prehľbujú. Nemôžeme sa čudovať, keď ťažko dostaneme kazateľa z lepšie platiaceho zboru do podstatne slabšieho. Ani kazatelia nekupujú svoj každodenný chlieb za vatikánsku menu.

Považujem preto za dlhodobý záujem cirkvi, aby bola dôsledná v tom, že ak ordinovaní kazatelia patria celej cirkvi, tak celá cirkev by sa o nich rovnakým spôsobom mala aj finančne postarať. Uvedomujem si, že to nie je jednoduché, ale ak to neurobíme dovedy, kým ešte dostávame štátne príspevky, tak potom to už bude takmer nemožné.

Záver

Ako vidíte, nehodnotil som teraz, či je správne a dobré, keď je Cirkev bratská kazateľskou cirkvou. Venoval som sa teraz skôr tomu, čo z toho pre nás v súčasnosti vyplýva. Dovoľte mi skončiť výzvami apoštola Petra (1Pt 5, 2-11): *Paste Božie stádo, ktoré je u vás, starajte sa oň nie z prinútenia, ale dobrovoľne, ako Boh chce, nie pre mrzký zisk, ale ochotne! Ani nie ako keby ste panovali nad dedičstvom, ale buďte vzorom stádu. A keď sa zjaví najvyšší Pastier, dostanete nevädnucci veniec slávy*

Podobne vy mladší, buďte poddaní starším a všetci sa zaodejte do pokory jedni voči druhým, lebo Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva milosť. Pokorte sa teda pred mocnou Božou rukou, aby vás vo svojom čase povýšil. Naňho zložte všetky svoje starosti, lebo on sa o vás stará. Buďte triezvi, bďte! Váš protivník, diabol, obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral. Vzoprite sa mu pevnú vo viere, vedomí si toho, že také isté utrpenia doliehajú na spoločenstvo vašich bratov vo svete. Po krátkom utrpení Boh všetkej milosti, ktorý vás v Kristovi Ježišovi povolal do svojej večnej slávy, vás zdokonalí, utvrdí, upevní a postaví na pevný základ. Jemu moc na veky vekov. Amen. ■

PO NOVOM, PO STAROM!

Čo-to z programu konferencie Cirkvi bratskej na Slovensku sme už v niekoľkých besedách (Dialóg 3, 4/2014) – ale aj v predchádzajúcom roku po spoločnej konferencii s CB ČR – tak trochu rozoberali. Niečo sme aj „preddiskutovali“ – alebo aspoň naznačili, že sa o tom asi bude diskutovať. Tak sa aj stalo, hoci výsledok je v niektorých prípadoch možno trochu iný, ako niektorí očakávali. Ale poďme aspoň tematicky po poriadku.

Voľby

Najdôležitejším bodom programu tohtoročnej konferencie bola nesporne voľba predsedu a čle-

nov Rady CB. Dôležitým preto, lebo súčasná Rada i jej predseda už nadsluhujú, pretože na predchádzajúcej konferencii pri inom

volebnom poriadku nebol zvolený predseda Rady. Následne sa už nehlasovalo ani o členoch Rady a ďalších cirkevných funkcionároch.

Volebná komisia pripravila kandidátku (síce len s jedným kandidátom na predsedu Rady, no viac ich nebolo) a s viacerými kandidátmi za členov Rady. O vytvorení kandidátky sme už písali v Dialógu 4/2014. Len pripomením, že volebná komisia urobila predvýber kandidátov na členov Rady, čo znamená, že niektorých navrhnutých kandidátov vyradila pred volebným stretnutím. Volebná komisia nespravila nič, čo by bolo v rozpore s jej právomocami. A predseda – už po spomínanej besede – som čakal, čo sa stane. A stalo sa to, čoho som sa obával – delegáti zborov, ktoré vyradených kandidátov navrhovali – či už ako zbory alebo individuálne – sa pýtali na dôvody vyradenia svojich kandidátov. Rovnako ako volebná komisia, aj oni využili svoje legitímne právo. Odpovede volebnej komisie delegátov neuspokojili (nebudem ich širšie rozoberať) a situácia začala byť dramatickejšia, ako by sa dalo čakať. Keďže ani na následné naliehanie odpovede delegátov neuspokojili, bratislavské zbory oznámili, že sa na hlasovaní nezúčastnia. Ich kandidáti na členov Rady – Daniel Pastirčák a Milan Mitana – odstúpili z kandidátky na znak protestu voči takémuto – podľa nich – nedemokratickému postupu volebnej komisie. Voľby napokon prebehli úspešne a konferencia potrebnou väčšinou hlasov zvolila predsedu Rady, kazateľa Štefana Evina z Levíc, aj členov Rady.

Zostáva len veriť, že zbory, ktoré hlasovanie bojkotovali (na čo mali

Predsedníctvo pracovalo v zložení: (zľava) M. Moravský, B. Roháček, J. Sýkora (predseda), I. Žežula

Slávnostné bohoslužby

demokratické právo), dodržia aj druhú časť pravidiel demokracie a budú rešpektovať demokratickou väčšinou zvolené orgány cirkvi.

Priority

Keď sme kedysi v prvých rokoch vychádzania Dialógu besedovali na tému *Kam kráčaš, Cirkve bratská?*, ozvali sa hlasy, že cirkev nepotrebuje víziu – že cirkev vie, kde je jej miesto, kam má smerovať a ako sa tam dostať. Ani teraz nebola reč o víziách, ale – o prioritách. Dobré. Aspoň niečo, čoho sa možno chytiť. Aj keď už v Dialógu 5/2014 M. Haszics takto ponímané priority kriticky rozobral. Podľa našich informácií zbory – hoci im to bolo uložené uznesením konferencie z roku 2011 – neprišli žiadne podnety a návrhy na vytvorenie priorít činnosti cirkvi. A tak predložený návrh vyšiel z dielne finančného odboru Rady. A – bez akejkoľvek urážky – bolo to na návrhu cítiť. Ako priority cirkvi boli predstavené v podstate aktivity, ktoré má cirkev finančne zabezpečovať. Keď sa do predkladateľov delegáti pustili s tým, že uvedené návrhy nie sú priority, určujúce smerovanie cirkvi, celkom logická mi prišla odpoveď tajomníka Rady Ivana Markuša, ktorý je spoluzodpovedný za pokrývanie a rozdeľovanie financií na aktivity cirkvi: „Ako máme deliť peniaze, keď nevieme, čo cirkev chce, kam chce sústrediť svoje aktivity?“ – a následne stiahol návrh na vytvorenie priorít z rokovania konferencie.

Aj tak tento čin nemožno považovať za zbytočný. Eady sa možno pohnú aj tu, pretože konferencia opäť uložila zborom, aby sa zamysleli nad tým, kam má cirkev kráčať a ponúkli svoje návrhy.

Ženy v cirkvi

Aspoň že sa o tejto téme začína hovoriť. Opäť sice nie najšťastnejšie, ale začína. Bratislavský zbor z Cukrovej predložil konferencii dva návrhy, ktoré by mali upraviť Poriadok CB v SR. Laicky povedané: Poriadok umožňuje, aby boli ženy volené do orgánov zborov, teda staršovstiev, zároveň ich vyraduje z niektorých zásad-

ných činností, ktoré vykonávajú členovia staršovstiev tým, že tieto činnosti môžu vykonávať len „bratia“ – členovia staršovstiev (tento problém sa netýka toho, či ženy môžu byť ordinované za kazateľky a volené za správcov zborov). Návrhy prešli správnym legislatívnym procesom, ale predsedníctvo konferencie (ktorému predsedal predkladateľ týchto návrhov Josef Sýkora) rozhodlo, že návrhy nenapĺňajú požiadavku „neodkladnosti“ a konferencia sa nimi nebude na tomto rokovaní zaoberať.

Opäť to boli návrhy, o ktorých sa na konferencii v Leviciach ne-

rokovalo, ale malo zmysel ich na konferenciu priniesť, lebo spôsobili v cirkvi pohyb. Do uznesenia konferencie sa totiž dostala úloha pre Radu CB usporiadať stretnutie – seminár na tému: Rola žien v Cirkvi bratskej.

Namiesto komentára sa záverom vrátim na začiatok dnešnej témy: Osud ľadu určujú prírodné zákony.

Osud cirkvi určujú zákony Božie.

A zákony ľudské v cirkvi sa majú podriaďovať tým Božím. ■

Slávnostné bohoslužby

Na konferencii bol ordinovaný za kazateľa Marek Jurčo, syn kazateľa Martina Jurča a vnuk kazateľa Milana Jurča

Odcudzenosť človeka nie je len koncept, podľa ktorého človek stráca kontakt s realitou sveta, života, spoločnosťou. Je to aj pocit, ktorý sužuje ľudí. Je to však najmä fakt. Rôzni ľudia sa s tým rôzne vysporiadávajú. Intelektuáli zvyčajne premýšľajú nad (ne)schopnosťou vedy vysvetliť základné tajomstvá ľudskej existencie. Umelci sa skôr ponoria do sveta tvorby, v ktorej vyjadria svoje pocity a zápas o porozumenie sveta a svojho miesta v ňom. Percy spojil obidva prístupy a navyiac – prešiel zvláštnou životnou dráhou od agnosticizmu (v detstve chodil do liberálneho zboru Presbyteriánov) ku kresťanskej viere. Vo veku 31 rokov konvertoval a vstúpil do rímskokatolíckej cirkvi. (T. Máhrík)

„Pokiaľ si uvedomíme, že je možné hľadať, ideme za nejakým cieľom. Pokiaľ nemáme žiadny cieľ, upadáme do zúfalstva.“ (Percy, 2000, s. 19)

„Existencia Boha sa nedá odvodzovať od existencie živých bytostí... Abrahám uvidel Božie znamenie a uveril.“ (Percy, 2000, s. 152)

WALKER PERCY – MUŽ, KTORÝ HĽADAL VÝZNAM ŽIVOTA

MARTINA PAVLÍKOVÁ

Americký autor Walker Percy (1916–1990) patrí medzi najvýznamnejších spisovateľov amerického juhu. Pre porozumenie jeho diela je nevyhnutné oboznámiť sa s jeho životom a utrpením, ktoré významne ovplyvnilo jeho tvorbu.

Zo života

Walker Percy sa narodil v štáte Alabama a jeho detstvo bolo poznačené tragédiami a utrpením. Starý otec a neskôr aj jeho otec spáchali samovraždu a zakrátko mu zomrela aj matka. Jej autonehodu, pri ktorej auto spadlo z mosta, Percy považoval taktiež za samovraždu. Už od mlada tak musel čeliť stále prítomnému syndrómu smrti v rodine – thanatos syndrom. Neskôr sa viacej zaoberal konceptom smrti u Alberta Camusa. Camus interpretoval samovraždu ako jednu z volieb človeka. Walkera a jeho dvoch mladších bratov sa ujal majetný strýko, ktorý bol právnik a básnik. Walker vyštudoval medicínu na Columbia University v New York City. Neskôr sa nakazil tuberkulózou a svoju kariéru v oblasti medicíny bol nútený prerušiť. Následne sa niekoľko rokov liečil v sanatóriu v Saranac Lake. Počas tohto obdobia študoval diela Dostojevského, Heideggera a Sartra, avšak najviac si osvojil filozofiu dánskeho mysliteľa Sorena Kierkegaarda, ktorého témami boli utrpenie, zúfalstvo a nemoc k smrti.

Walker Percy je autorom šiestich publikácií románov: *The Moviegoer* (Večný divák, 1961), *The Last Gentleman* (Posledný gentleman, 1966), *Love in Ruins* (Láska v ruinách, 1971), *Lancelot* (1977), *The Second Coming* (Druhý príchod, 1981), *The Thanatos syndrom* (Syndróm smrti, 1987). Najviac však Percyho preslávila filozofický román *Večný divák*, ktorý je

príbehom „mladého muža, ktorý mal všetky výhody kultivovanej a váženej južanskej rodiny: zmysel pre vedu a umenie, záľubu v dievčatách, šport, autá, každodenné kultúrne podujatia, no ktorý sa napriek všetkému cítil dosť odcudzeným obom svetom – svetu starého juhu, ako aj svetu modernej Ameriky.“ (Andrews, 1991, s. 317). Román patrí k veľkolepým dielam, o čom svedčí aj skutočnosť, že získal prestížne americké literárne ocenenie National Book Award.

Napriek tomu, že kniha nebola publikovaná vo veľkých nákladoch a nebola ani výrazne propagovaná, dostala sa do pozornosti širokého spektra čitateľov. Román sa radí medzi veľké existenciálne diela povojnovnej americkej éry. Bol napísaný na základe vplyvu filozofického diela už spomínaného dánskeho mysliteľa 19. storočia, Sorena Kierkegaarda – *Choroba na smrť*. Jeho prednosťou je filozofická hĺbka, ktorá je doplnená jemným satirickým humorom a iróniou. Existenciálnu líniu románu nepredukuje populárne a často interpretované sartrovské či camusovské poňatie existencializmu 60. rokov, ale filozofické myšlienky a analýzy Kierkegaarda o zúfalstve a úzkosti. Percy správne pochopil nádej, ktorú vyzdvihol Kierkegaard, na rozdiel od ateistického humanizmu (Petrovňaj Králik – Štúr, 2013, s. 113–120).

Walker Percy, ktorý bol viacej moralista ako spisovateľ (Lawson, 1985, s. 509), interpretuje myslenie

človeka modernej doby. Analyzuje osamelosť jednotlivca a zúfalstvo, ktorému musí čeliť vo svojom živote. Dôkazom je aj úvodný citát z diela *Choroba na smrť*: „Typickou vlastnosťou zúfalstva je práve to, že si svoje zúfalstvo neuvedomuje.“ Hlavnou témou je existenciálne zúfalstvo človeka 20. storočia (vedomé i nevedomé atribúty), ktorý sa zmieta medzi tradičnými hodnotami a najnovšími výtvarnými vedy a techniky, pričom s námahou hľadá cestu k vlastnému ja a k svetu, ktorý ho obklopuje. Ústredným pojmom románu je pojem *malaise*, akýsi úbežník ľudskej existencie, symbolizujúci „bolesť strateného človeka, ktorý sa odcudzil svetu i ľuďom a neostáva mu iné, než naďalej žiť sám so sebou vo svete.“ (Percy, 2000, s. 126)

Percy nám predkladá krátke obdobie života Binxiho Bollinga, posledného mužského potomka bohatej južanskej rodiny, ktorý nedokáže zvládnuť svoju životnú situáciu. Autor nás oboznamuje s aristokratickým dedičstvom starého Juhu a brilantným spôsobom popisuje úchvatnú krajinu i špecifický spôsob života v New Orleans. Binx Bolling žije pôžitkáckym a hedonistickým spôsobom života. Napĺňa takmer všetky atribúty toho, čo konzumná spoločnosť chápe pod slovom „úspech“. Dá sa mu v práci, je uznávaný, má úspech u žien a užíva si dostatočné finančné prostriedky svojej rodiny. Postupne nám Percy odkrýva hĺbku Binxovho myslenia, ktorý si začína zúfalstvo svojej prázdnej existencie uvedomovať: „*Ludstvo je mŕtve, mŕtve, mŕtve. Ako rádioaktívny prach sa všade usadila malaise a ľudia sa neboja bomby, ale toho, že žiadna bomba nespadne – v deň svojich tridsiatych narodenín neviem vôbec nič, a tak sa vrhám do náručia túžby.*“ (Percy, 2000, s. 235) Celý konzumný život sa mu javí ako nedostatočný. Nakoľko mu chýba vlastné ja a vymedzenie vlastnej životnej cesty, nachádza záľubu v častých návštevách kina a vnútorne sa identifikuje s hrdinami vo filmoch. Ich osudy prijíma za vlastné, čím vnútorne prežíva ich úspechy a prehry. Percy nám postupne odkrýva hĺbku Binxovho vnútra a všetko sa javí ako nedostatočné. V ostrom kontraste naplnenia materiálnych potrieb v ňom začína rezonovať pocit osamelosti: „*Už roky nemám žiadnych priateľov. Moje dni sú len zarábanie peňazí, chodenie do kina a vyhľadávanie spoločnosti žien.*“ (Percy, Večný divák, s. 45)

Percy používa pojem *malaise*, ktoré je označením vnútorného utrpenia, bolesti sklúčenosti. Táto *malaise* sužuje Binxiho Bollinga, hlavného hrdinu, ktorý nevyhnutne potrebuje zmenu života a zásadné riešenie. Binx čelí vnútornému pocitu odcudzenia sa od rodiny i spoločnosti, pocit osamelosti a márnosti. Hľadá vlastnú integritu osobnosti a objavuje vlastné vnútorné potreby. Hľadá cestu k zmysluplnému životu a snaží sa nájsť spôsob, ako uniknúť všadeprítomnej

všednosti a *malaise*. Nakoniec nachádza skutočný zmysel života a jeho hedonistický život sa transformuje do etického rozmeru ľudskej existencie. Rozhodne sa uzavrieť manželstvo s Kate. Pri čítaní Percyho románu môžeme vidieť Kierkegaardovho „človeka“, ktorý prechádza z estetického do etického štádia. Vplyv Kierkegarda sa prejavuje aj v závere románu, kde priznáva, že čítal jeho diela a práve z tohto dôvodu nemá právo vyjadrovať sa o živote inak ako povznášajúcim spôsobom (Percy, 2000, s. 244).

Walker Percy patrí medzi výborných štylistov a v diele majstrovsky pracuje s textovými prostriedkami, akými sú dialógy, monológ, autorská reč a reč postáv. Svoje utrpenie v živote a beznádej sa prejavuje v jeho románoch, v ktorých popisuje človeka. Preto môžeme povedať, že diela Walkera Percyho sú viac filozofické než literárne (Wang, 2000, s. 138).

Percyho dielo reflektuje plytkosť americkej spoločnosti, ktorá povýšila priemernosť na národný ideál, ale tiež súčasnosť, kde napriek tomu, že človek žije v spoločnosti, jeho vnútro prežíva samotu, zúfalstvo. Percy existenciálne analyzoval situáciu človeka v spoločnosti v dobe tzv. Studenej vojny, avšak jeho filozoficko-literárny odkaz je aktuálny aj dnes. Hlavný prínos je v tom, že Percy dokázal prinútiť čitateľa svojich románov zamyslieť sa nad sebou, nad svojím stavom a núti ho reagovať – opustiť *malaise*, alebo žiť svoj život bez hlbšieho zmyslu. ■

Zoznam použitej literatúry:

- Andrews, D.:** *Annual Obituary, 1990*, St. James Press, 1991.
- Godwin, G.:** *The devil's own century. Review of the Thanatos syndrome by Walker Percy. New York Times Book Review*, 5, 23.
- Králik, R. – Štúr, M.:** *Kierkegaardův příběh utrpení: velekněz*. In: *Acta Humanitas: časopis pro společenské vědy*. Roč. 3, č. 1 (2013), s. 113-120.
- Lawson, Lewis A.:** *Walker Percy*. In *Louis D. Rubin, Jr. et al. (Eds.), The History of Southern Literature*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1985.
- Percy, W.:** *Večný divák*. Praha: Prostor, 2000.
- Rasnic, R. S.:** *Walker Percy and the Catholic Sacraments*, Baylor University Ph. D. thesis, 2007, 166 s.
- Wang, Z.:** *Undefined Man: Sartrean Reading of American Novelist Walker Percy's The Moviegoer*. *Intercultural Communication Studies XXI: 2* (2012), s. 138-156.

Názov článku je inšpirovaný štúdiou: Walker Percy – Diagnostician of the Modern Malaise, by Carl E. Olson. CatholicExchange.com (June 19, 2001).

PhDr. MARTINA PAVLÍKOVÁ

doktorandka na FF UKF v Nitre. Autorka štúdií o Kierkegaardovi, spolueditorka *Acta Kierkegardiana – Supplement*, členka Stredoeurópskeho výskumného ústavu Sorena Kierkegarda.

O HĽADANÍ IHLY V KOPE SENA ALEBO ČO JE X-LÓGIA

MARTIN ĎURIŠKA
(CB Bratislava-Cukrová.)

Milí priatelia, kamaráti,

hľadali ste už ihlu v kope sena? Nemyslím takú obyčajnú na štopkanie ponožiek. Mám na mysli ihlu oveľa cennejšiu – ihlu, ktorá by pomohla zaplatať diery v našich životoch...

Dá sa hľadať peňaženka, kľúče, občiansky preukaz. Hľadajú sa však aj láska, pokoj, šťastie, istota. Predpokladám, že každý už podobnú ihlu hľadal. Ak nie vedome, tak podvedome čosi hľadáme. Ak by sme v živote nehľadali, náš život by stagnoval. Hľadanie, skúmanie, bádanie nás posúva ďalej. Hovorí sa tomu „prirodzený vývoj“. Mal by nás robiť bohatšími, múdrejšími, civilizovanejšími, čestnejšími a vyrovnanejšími. Človek je, chvála Bohu, celý život nespokojný a stále niečo hľadá. Čo hľadáme na X-lógii?

Rozpoviem príbeh jedného obyčajného hľadania ihly, ktorá sa menuje „istota“...

Narodil sa pred 50-timi rokmi a 45 rokov ju vedome či nevedome hľadal. Najskôr chcel mať **istotu**, že si nájde dobrých kamarátov. Takých mal počas základnej školy skutočne dosť. Bol súčasťou klanu, kde by za člena život položili. Ich sila spočívala v mase. Samozrejmosťou bolo predčasne vyspieť, teda naučiť sa rýchlo fajčiť, popíjať alkohol, fetovať a mať sex. Pokiaľ niektorý z nich nemal dvojku zo správania, nebol normálny. On vynikal. Mimo bežných dvojok dostal aj trojku – zapálil si totiž cez prestávku priamo v triede. Bol skutočným hrdinom. Báli sa ho spolužiaci, klan ho rešpektoval ako hrdinu a učiteľky z neho šaleli. Našiel **istotu**, že do partie naozaj patrí.

Keď sa blížil koniec základnej školy, jeho otec a staručký riaditeľ pán Šucha s istotou pochopili, že pokiaľ nezmení prostredie a školu, tak sa nedostane ani na učňovku, hoci sa neučil zle.

Dva roky teda strávil na inej škole, medzi inými spolužiakmi. V inom prostredí, kde stratil svoje pevné **istoty** a musel nájsť nové. Už nebol centrom záujmu, a tak voľky-nevoľky zameral pozornosť na novú istotu – **istotu** úspešného dokončenia základnej školy. Nechcel totiž skončiť ako smetiár a túžil po učňovskom liste. Znie to neuveriteľne, ale akoby šibnutím čarovného prútika sa jeho študijné výsledky zmenili. Z trojkára bol dvojkár, ba prosperoval s vyznamenaním. **Istota** úspechu sa dostavila a cítil, že je naozaj dobrý a osobnostne silný. V duchu si pomyslel, že všetko zvládne sám.

Ortravný kostol, kde ho otec nútil chodiť, začal byť pre veriacich fanatikov primálny. Začali budovať novú modlitebňu. Musel chodiť povinne na brigády, čo ho

vonkoncom nefascinovalo, ale čo už... Pred otcom s poradovým číslom 2 mal rešpekt. Znie to neuveriteľne, ale istým spôsobom ho mal dokonca rád. Bol totiž starostlivý a miloval ho. Prehnaná starostlivosť mu často liezla na nervy. Neskôr si uvedomil, ako mu chudák otec svojou dobrotou vlastne škodil. Nenaučil ho zodpovednosti... Cez deň v škole a poobede v ruínach kostola – takto vyzeral deň za dňom, pokým z ruiny nepovstala krásna moderná modlitebňa. Prijali ho na strednú školu, ba dokonca na takú, o ktorej len sníval. Dostal sa na Fajnorku, čo teda naozaj nebolo jednoduché. Otec s Dr. Vrabcom – riaditeľom školy s poradovým číslom 2 – museli veľmi intervenovať. On prirodzene nič netušil. Nadobudol **istotu**, že vlastnými schopnosťami je v tej najlepšej škole, v akej vôbec mohol byť. Štyri roky úžasnej driny, množstva prebdených nocí nad výkresmi, stále pod tlakom nekompromisných učiteľov. Avšak napriek všetkej drine nadobudol **istotu**, že ho strojárina baví. Mal **istotu**, že určite bez problémov zmaturuje na vychýrenej priemyslovke v Československu. Medzi spolužiakmi bol obľúbený – s jedným z nich sa priateli dodnes. Hoci sa s Mariánom nevidia každý deň, vedia o sebe a keby niektorý z nich potreboval pomoc, určite by si pomohli. To je naozaj skvelá **istota** – tú by poprial každému.

Postavili nový kostol a o interesantných zážitkoch by mohol rozprávať hodiny. Začal sa totiž v cirkevnom prostredí cítiť akosi fajn. Získal nové vzťahy s Paľom, Ondrom, Lubom, Milanom, Tomášom, Samkom... Spoznal sympatické dievčatá, ktoré síce neboli krásavice, ale boli inteligentné. Nové vzťahy utužovali na brigádach, na plavárni a na prechádzkach v prírode. S dievčatami kurizovali a sem tam sa ich hanblivo aj dotýkali. Hovorí, že to bolo najkrajšie obdobie jeho

mládeneckého života. Začal pociťovať **istotu**, že k dokonalosti mu veľa nechýba. Otec ho už nemusel nútiť na brigády – ba aj do kostola začal chodiť rád. Dokonca všetci tí starci a stareny, ktorých spoznal počas stavby modlitebne, sa mu začali akosi pozdávať. Ich reálne životy boli akési iné. Šírili neuveriteľnú istotu – bolo cítiť prítomnosť pokoja, vyrovnanosti, lásky a radosti zo života. Začal preto hlbšie rozmýšľať o všetkom tom, čo sa v kostole hovorí, a prečo to tí ľudia s tým Bohom myslia vážne. Ako je možné, že svetovo uznávaní vedci podľahli viere v imaginárneho Boha? Túžil získať podobné **istoty**, že aj on bude šťastný, spokojný, láskavý a múdry.

Po slávnostnom otvorení novej modlitebne prišli na rad ďalšie v celej republike, čo bol v komunistickom režime naozaj zázrak, a to doslova. Na brigádach trávil všetok svoj voľný čas a prázdniny. Začal pociťovať **istotu**, že je nenahraditeľný. Počas jednej z takých brigád vykonal zásadné rozhodnutie. Pokúsil sa začať žiť s tým neuveriteľným, tajomným Bohom.

Toto rozhodnutie potvrdil verejne. Potvrdil pokrstenie z detstva, že chce začať Nový život so všetkými starosťami, ktoré so sebou mal. Podstúpil záhadný proces premeny, keď vyrastá zo starého človeka nový. Presne tak, ako z mŕtveho semienka povstane nová rastlinka.

Iste už tušíte, že ide o mňa. Ale pokračujme. Nebol som nikdy ten najslušnejší človek a myslím si, že ani dnes nie som ideálny kresťan. Slabé chvíľky s komplikovanou povahou prichádzali a prichádzajú dodnes. Aj moja manželka tvrdí, že má so mnou napínavý život, plný nečakaných zvrátov.

Po strednej škole ma bez komplikácií prijali na vysokú školu strojnícku, čo i sám považujem za neuveriteľné. Vytušil som, že v tom bude mať prsty sám Boh. Ani môj otec nebol presvedčený, že jeho syn bude niekedy študovať na vysokej škole. Pre mnohých, čo ma trochu poznali, to bolo neuveriteľné. Nadobudol som novú **istotu**, že presne toto chcem a že som naozaj šikovný, schopný a zaslúžim si úctu. Pripúšťal som však, že aj Boh má na tom istú zásluhu.

Stal som sa vysokoškolákom a tak som sa aj správaj. Na jednej strane som si hovoril „veriaci chlapec“, a na druhej som si užíval, čo život ponúkal.

Chýbala mi posledná **istota** k trvalému šťastiu – krásne, rozumné a schopné dievča...

Predstavte si, že i táto túžba sa nezvratne naplnila. Na zemiakovej brigáde som uzrel dievčinu svojich snov. Nádherná, zmyselná, s perfektnou postavou, úprimné oči a nekultivovaný smiech bez zábran, ktorým sa otriasal celý hotel. To bola ona – tá pravá. Na prvý pohľad som sa zamiloval, ale odvahu kontaktovať ju som nenabral. „Nemám na ňu... nebudem sa predsa strápnovať... to je iná klasa, určite by nechcela práve mňa,“ – myslel som si. Znie to neuveriteľne, ale prvý krok spravila ona. Rút ma oslovila prvá a oslovuje ma i po 30 rokoch. Je totiž mojou jedinou právoplatnou manželkou. Je mojím neuveriteľným darom a niekedy veru aj trápením. Ďakujem Bohu za ňu každý deň...

Mal som neuveriteľnú **istotu**, že som nadobudol takmer všetko, po čom som túžil. Už len doštudovať,

mať kde bývať, založiť rodinku, nadštandardne zarabať a v nedeľu zbehnúť do nemocnice duše s názvom kostol pre novú infúziu.

Počas vysokoškolského štúdia sa udialo v mojom živote mnoho pekných i nepekných vecí. Najskôr úžasná svadba a potom zvláštne okamihy. Prvým bolo narodenie syna Martina a druhým smrť najlepšieho človeka, akého som poznal – otca číslo 2 – Dušana.

Martin priniesol do nášho spoluzitia nový zmysel. Boli to samé radosti a starosti. Boli sme však príliš mladí na jeho výchovu a radi sme využívali pomoc a podporu rodičov, čo sa nám neskoršie aj vypomstilo. Otec Dušan bol ohromnou podporou. Riešil novomanželské krízy, pomáhal s výchovou milovaného vnuka a často robil nadpráce vo forme nezmyselných nákupov. Nadobudol som **istotu**, že keby bolo zle, otec nikdy nesklame, vždy podrží.

Prestahovali sme sa do vlastného bytu. Manželka chodila do práce, ja som študoval, brigádoval a spoločne sme si užívali života, ako sa len dalo. Smrť otca mi okrem iného priniesla stratu životne dôležitej **istoty**. Kto bude urovnávať spory, kto bude pomáhať, kto sa bude dennodenne modliť... Jeho posledné slová boli adresované mne a Rút. Hovoril o pokore... Sám som tomu slovu do hĺbky nerozumel, ale zapamätal som si toto často vyslovované slovo. Myslím si, že mu dnes rozumiem.

Školu som dokončil a začal pracovať. Okrem ročnej vojenskej služby pracujem, vďaka Bohu, dodnes. Postupne sa nám narodili s väčšími odstupmi Ester a Debora. Vychovávali sme troch jedináčikov. S **istotou** konštatujem, že to dá zabrať – ale aspoň nezostarne... Predstavte si, že som zostarol... alebo zmúdrel a zostarol... alebo len zmúdrel?

Teraz mám 50 rokov, som ženatý, mám dve dospelé deti, mám prácu, som zdravý. O horolezectve a turistike už viac-menej len hovorím. Nemám toľko peňazí, koľko by som si želel. Nemám splnené cestovateľské sny. Nežijem ideálne manželstvo. Priberám, starnem. Rozmýšľam o životnej ceste, keď ostaneme s manželkou sami, respektíve keď zostane ona alebo ja úplne sám. Bilancujem, vyhodnocujem a dumám nad **istotami**, ktoré sa stali **neistotami**. Rozmýšľam nad premárneným časom. Rozmýšľam nad vzťahmi na všetkých úrovniach, ktoré som doposiaľ mal. Rozmýšľam, ako zachrániť, čo bolo zabrané. Cítim sa nie vždy isto.

Kde nájsť duševnú rovnováhu, kde nájsť *trvalú istotu*, ktorá by ukojila nekončiacu sa túžbu? Kde nájsť istotu, ktorá by zahasila neutíchajúci smäd? Kde nájsť istotu v odpustení toho, čo sa odpustiť nedá? Ako vyprosiť istotu pre večný život seba a blízkym? Ako nadobudnúť istotu večnej radosti pre tých, na ktorých mi skutočne záleží? Stretnem sa v nebi s Ondrom, Milankom, Slávkom, Romanom, Dávidom, Majom, Ingridou, Alicou, s bezdomovkyňou pred kostolom, s predavačom Nového času na Bajkalskej, so všetkými trpiacimi z Osvienčimu?

Stretnem sa s otcom s poradovým číslom 1 a 2, s mamou číslo 1 a o chvíľu i 2...?

Ostala vôbec nejaká trvalá istota? Vyznávam a verím že áno! Ostala jedna jediná istota.

Istota, za ktorou má zmysel ísť. Istota, že život sa nekončí smrťou. Istota, že život nemusí končiť vo večnom zatratení a večnej nespokojnosti.

Tú vzácnu ihlu s menom istota som našiel po pravici ukrižovaného Krista.

Vzácnu ihlu, ktorú som veľmi, veľmi dlho hľadal, som našiel v ohromne veľkej kope sena menom márnosť.

Golgota

Predstavím vám všeobecne známy príbeh z Golgotského vrchu, ako som ho spoznal pri svojom hľadaní.

V strede na kríži visí človek – nevinný, ktorý nemal zomrieť. Pod krížom stoja „nábožní“ ľudia a tešia sa z ukrižovania nevinného, ktorý sa „previnil“ tým, že vysvetľoval Božie – svoje – kráľovstvo. Nielen vysvetľoval, ale tak i žil. Nábožní ľudia mali iné – ľudské predstavy o Mesiášovi a Jeho kráľovstve. Tento Ježiš predstavy ľudí v žiadnom prípade nespĺňal.

My sme už múdrejší, my veríme a vieme, že to nebol len človek, že to bol Boží Syn a Boh sám v jednej osobe. Mnohí z davu tomu pre jeho nadľudské zázraky a činy lásky verili, avšak dav prehlušil aj ich. Masa prekričala tichý šepot vlastného svedomia. Na kríži zomiera pokorný človek a Boh v jednej osobe. Zomiera za všetky hriechy – staré, dnešné i budúce, ktoré celé ľudstvo napácha až na veky. Aké ťažké je pochopiť a prežiť túto vetu, ktorú som počul tisíckrát...

Do poslednej chvíle – i v utrpení – sa modlí:
„*Otče, odpusť, lebo nevedia, čo robia...*“

Na kríži v strede nemôže byť nikto z nás...

Vľavo od Krista – tak si to predstavujem – visí zločinec, ktorý trpí podobne; avšak na rozdiel od Krista nie nevinné. Visí na kríži odsúdený, cíti sa však byť odsúdený neprávom. Cíti sa stále sebavedomo a hoci trpí, žiada Krista o dôkaz Božskosti. Provokuje otázkou:

„*Nie si ty Mesiáš? Tak pomôž sebe i nám!*“

Vľavo od Krista visí na kríži zločinec, ktorý sa necíti byť vinným. Za všetko zlé môžu iní, nejaké okolnosti, nie on sám. Možno zabil, ale to určite preto, že... Ukradol, ale to preto, že... Klamal, ale to určite preto, že... Necíti sa vinným a zneužíva situáciu, aby sa svojou pyšnou chytrosťou zachránil. Aby mohol ďalej žiť tak, ako doposiaľ, ak nie horšie. Je odsúdený, ale nikdy neofutoval to, prečo bol odsúdený – nikdy sa vnútorne nepokoril.

Kristus nereaguje – je ticho...

Na kríži vľavo nemusí byť len zlodej, vrah, klamár... Na kríži vľavo môže byť každý z nás s našimi „veľkými i malými hriešikmi“...

Vpravo od Krista – tak si to opäť predstavujem – tiež visí na kríži zločinec. Trpí obdobne ako dvojica po jeho ľavej ruke. Visí po pravici od Ježiša na kríži; na rozdiel od druhého zločinca sa však cíti byť odsúdený právom. Už nemá sebavedomie, už nič nežiada – už chce len rýchlo zomrieť. Neobhajuje sa okolnosťami o tom, prečo to dopracoval až sem. Ľutuje premárnený život. Posledné sily zbiera na vnútornú modlitbu k Bohu, aby mu odpustil... Počuje hanlivé hlasy zväčša nábožných ľudí zdola, ktorí sa posmievajú Ježišovi. Taktiež počuje hlasy a vzdychy oboch visiacich spolutrpiteľov. Jeden sa tíško modlí za tých, ktorí ho ukrižovali, a ten druhý vzdychá a provokuje. S vypätím posledných síl povie najdôležitejšie slová svojho nepodareného života:

„*Ani ty sa nebojíš Boha, hoci si odsúdený za to isté? My sme odsúdení spravodlivo, lebo dostávame, čo sme si skutkami zaslúžili; ale On neurobil nič zlé.*“

Pýcha, sebavedomie a vlastná sila ho opustili. Zostala mu len dávno zabudnutá pokorná viera v Boha, o ktorej možno počul v detstve. Nakoniec z jeho vnútra zaznie tichá a posledná prosba, alebo naopak posledný výkrik zúfalstva:

„*Ježišu, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva!*“

Na kríži /vpravo/ nemusí byť len vrah, zlodej, klamár; tam môže byť každý z nás...

V strede na kríž visiaci, počúvajúci a modliaci sa Syn Boží povie pred svojou smrťou najdôležitejšiu vetu. Najdôležitejšiu vetu pre každého z nás:

„*Veru, hovorím ti, dnes budeš so mnou v raji!*“

Boh má právo veta v našich životoch. Boh má právo odsúdiť, ale aj odpustiť a omilostiť.

Boh má vždy posledné slovo.

Žijem s istotou z prísľubu:

„*Veru, hovorím ti, dnes budeš so mnou v raji!*“

Teším sa na chvíle svojho života, keď budem vyznávať spolu s Kristom a zosnulými bratmi a sestrami, ktorí ma predišli:

„*Otče, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha.*“ ■

PS: X-lógia je hľadanie výšín

STÍHANÝ SPOTREBITEĽ

Skutočnosť, že Slovensko je „krajinou neobmedzených možností“, mnohých z nás už asi neprekvapuje. Počas svojej takmer trojročnej praxe som zažila množstvo nepochopiteľných a zarážajúcich situácií. Ale že bude namiesto úžery nebankoviek trestne stíhaný spotrebiteľ pre úverový podvod, som naozaj nečakala.

JANA LESŇÁKOVÁ

(Pracuje ako advokátska koncipientka v advokátskej kancelárii v Bratislave, súčasne pôsobí ako podpredsedkyňa občianskeho Združenia na ochranu a pomoc spotrebiteľom v núdzi“ s predmetom činnosti: Ochrana spotrebiteľa.)

Pán Jozef je a vždy aj bol vzorným manželom a starostlivým otcom. Jedného dňa mu však jeho jediná dcéra oznámila, že jeho prvý vnúčik trpí závažným onkologickým ochorením, ktoré je možné za istých okolností liečiť; poisťovňa ho však z dôvodu finančnej náročnosti a nie práve veľkej úspešnosti neprepláca. Pán Jozef neváhal a použil všetky finančné zásoby na liečbu svojho jediného vnuka. Terapia bola síce úspešná, no finančné prostriedky pomaly dochádzali. Vtedy sa pán Jozef rozhodol zobrať úver z nebankovky, keďže pre banku nebol dostatočne solventný a tá mu úver odmietla poskytnúť. Keďže starostlivosť o malého chlapca, ktorý bol v domácej liečbe, bola fyzicky aj psychicky čoraz náročnejšia, manželka pána Jozefa bola nútená odísť zo zamestnania. Nielen tieto okolnosti zapríčinili, že pán Jozef nebol schopný uhrádzať jednotlivé splátky úveru v požadovanom termíne. Veľmi skoro – len po troch nezaplatených splátkach – mu domov prišlo oznámenie o splatnosti celého úveru s tým, že ak požadovanú sumu do stanoveného termínu neuhradí, bude veriteľ svoju pohľadávku vymáhať súdnou cestou. Hneď na druhý deň ráno pán Jozef navštívil pobočku danej nebankovky, objasnil im svoju situáciu a s nádejou poprosil o pochopenie a odklad splátok, eventuálne o splátkový kalendár primeraný jeho finančným možnostiam. Riešenie, ktoré ponúkla samotná pracovníčka spoločnosti, bolo prinajmenšom prekvapujúce a nepochopiteľné. Táto mu odporučila požiadať o nový úver priamo v ich spoločnosti, ktorým vyplatí starý úver a následne bude splácať ten nový. Táto situácia sa v prípade pána Jozefa zopakovala ešte dvakrát. Riešenie zdanlivo dobré až na to, že človek, o ktorom je jasné, že má finančné ťažkosti – je v úverovom registri –, dostal ďalší úver. A to všetko na odporúčanie samotnej zamestnankyne veriteľa, ktorá mala vedomosť o tom, že jednotlivé splátky sú nad jeho reálne možnosti. Žiaľ, pán Jozef si to v tej chvíli neuvedomil, no nebankovka, ktorá mu úver sama ponúkla, áno; respektíve, prinajmenšom by si to mala uvedomovať, keďže má voči spotrebiteľom v zmysle zákona povinnosť odbornej starostlivosti¹ a nepochybne má aj povinnosť skúmať bonitu² potenciálneho klienta. Táto ju však veľmi dobre poznala a aj napriek tomu pánovi Jozefovi ponúkla a napokon aj

poskytla ďalšie úvery. Vystáva tu do popredia jedna zásadná otázka: „Prečo? Prečo nebankovka dobrovoľne vstúpila do rizika?“ Nezištne? Vari sa zlutovala nad situáciou pána Jozefa? Asi nie, keďže ani nie do pol roka podala na pána Jozefa trestné oznámenie pre úverový podvod. Trestné oznámenie však nebolo jediným negatívnym následkom týchto úverov³. Okrem uvedeného, advokát nebankovky začal pohľadávku vymáhať prostredníctvom rozhodcovského súdu a následne prostredníctvom exekútora, čím sa k obrovským úrokom z omeškania, sankciám a pokutám k dlhu pána Jozefa prirátali aj trovy (odmena) advokáta nebankovky a trovy exekútora, vymáhajúceho pohľadávku veriteľa. Okrem exekúcie tak pán Jozef s rodinou čelil výsluchom na polícii, obžalobe, súdnemu konaniu, v rámci ktorého bol uznaný vinným. Áno, nepochopiteľné – nebankovka vedela o jeho finančnej situácii, vedela o problémoch s uhrádzaním splátok už pri prvom úvere, no aj tak mu poskytla ďalšie úvery – avšak vinný je spotrebiteľ. Rozumiete tomu? Ja nie! Máte aj vy sami zlé skúsenosti s vymáhaním neprímeraných pohľadávok, prípadne inými úskalia, súvisiacimi s úvermi? Môže to byť práve vaša skúsenosť, ktorá bude pre druhých varovaním a zároveň poučením. Publikovanie vášho príbehu či skúsenosti je možné jedine s vašim výslovným súhlasom. Neváhajte a napíšte nám – buď do redakcie Dialógu, alebo priamo na e-mail nášho občianskeho združenia spotrebiteľv-nudzii@gmail.com. ■

1. Podľa § 2 písm. u) zákona o ochrane spotrebiteľa sa odbornou starostlivosťou rozumie úroveň osobitnej schopnosti a starostlivosti, ktorú možno rozumne očakávať od predávajúceho pri konaní vo vzťahu k spotrebiteľovi, zodpovedajúca čestnej obchodnej praxi alebo všeobecnej zásade dobrej viery, uplatňovanej v jeho oblasti činnosti
2. Bonita = úverová schopnosť, dôveryhodnosť ekonomického subjektu na finančnom trhu
3. Úverový podvod podľa § 222 ods. 1 Trestného zákona: „Ten, kto vyláka od iného úver alebo zabezpečenie úveru tým, že ho uvedie do omylu v otázke splnenia podmienok na poskytnutie úveru alebo na splácanie úveru, a tak mu spôsobí malú škodu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“

NEMCOV ZASTAVILA MODLITBA

Na základe rozprávania IMRICHA PAVLÍKA
spracovala EMÍLIA MIHOČOVÁ
Foto: DUŠAN MIGAĽA

Nedávno ma zaujala informácia, že sme národom, ktorý má na počet obyvateľov najviac titulov Spravodlivý medzi národmi. No dodnes medzi nami žijú aj skrytí hrdinovia, ktorí pre záchranu Židov spravili veľa, hoci tým ohrozili seba a svojich blízkych. Do pomyslenej „encyklopédie spravodlivých“ môžeme zaradiť aj rodinu Pavlíkových zo Žehne pri Prešove, ktorá vo svojom dome ukrývala v ťažkých vojnových rokoch hneď niekoľko Židov. Prinášame vám autentické spomienky Imricha Pavlíka (91), ktorý 30 rokov pôsobil ako zborový kantor.

Písal sa 8. september 1944 – len pár dní po SNP. Nemci robili razie na partizánov a prišli aj k nám. Manželka Mária stála na verande. Čakali sme vtedy prvého syna, bola v ôsmom mesiaci tehotenstva. Otec Ján bol na dvore a Nemci zamierili do stodoly, kde sme neukrývali partizánov, ale jedného Žida.

Úkryt v stodole

Priviezli sme ho k nám v apríli 1944 z Prešova na voze, pod korytom na pranie. Otec sa poznal s jeho bratom – lekárnikom, ktorý bol evanjelik; prestúpil ešte v roku 1927, keď si zobral za manželku evanjeličku. Najskôr sme ho ukrývali v sýpke. Von vychádzal iba v noci, keď sa išiel trochu prejsť po záhrade. V septembri, keď sme vymlátili, ukryli sme ho do stodoly plnej slamy – spával na samom vrchu.

Keď k nám toho 8. septembra vtrhli ozbrojení gardisti, prehládali dom, všetky izby, pôjd, celé obydlie do posledného kúta. Otec, ktorý sa dozvedel o hrozbe domovej prehliadky krátko predtým, stihol niektoré stopy ešte zahľadiť. No nestihol urobiť všetko. V stodole bol pristavený rebrík. Dole zostal krčah s vodou, lavór a uterák. Keď otec videl Nemcov kráčať smerom k stodole, kde bol ukrytý Žid, padol na kolena a modlil sa: „Hospodine, zavri im oči!“ Nemci vošli dnu, stodolu prehládali a vyšli von. Na rebrík nevstúpili. Lavór si nevšímli. Žida nenašli. Ktosi im zatvoril oči. Po odchode Nemcov si otec kľakol a ďakoval Bohu. Potom vybehol za Židom a ten od strachu odpadol.

Gardisti prešli k susedom, ktorí vtedy na humne mlátili žito cepmi. Tam dvíhali ešte aj snopy. Ja som bol v tom čase na poli. Nemec prišiel ku mne a kričal: Ruky hore! Prehládal ma, či nemám pri sebe zbraň. V ten deň vypálili obec Zlatú Baňu.

Žid – sluha

No doma sme mali aj druhého Žida, ktorý u nás slúžil. Volal sa Móric Grünwald a pochádzal z Babinho potoka pri Terni. Po úteku z lágru v Poľsku si vybavil občiansky preukaz aj s novou identitou – stal sa z neho evanjelik Jozef Kuchárik. Bol veľmi zručný, akoby sa bol narodil s kosou a sekerou v ruke. Vtedy bolo bežné, že si mladí chlapi hľadali službu u väčších roľníkov. Dostávali za to riadny plat, stravu, spodnú bielizeň a pod. Každú nedeľu s nami Móric chodieval do kostola, len k Večeri Pánovej nepristupoval, lebo vnútorne bol stále Žid. Bol to veľmi príjemný človek, s každým v dedine dobre vychádzal, preto ho nikto neudal.

Dva bunkre v lese

Po nemeckej razii sme spravili v lese dva bunkre. Jeden veľký – zместilo sa do neho 40 chlapov. Druhý bol menší a do neho sme ukryli nášho Žida. Neskôr ešte ďalšieho. Židia ukrytí v bunkri si raz do týždňa prišli do dediny pre potraviny. V noci, samozrejme. Vtedy sa u nás ubytovala menšia nemecká posádka – traja Nemci spali v izbe a Židia cez noc v maštali.

Zrána, ešte skoro za tmy si zobrali proviant, čo im nacystali moja mama a manželka. Potom sa vrátili do bunkra v lese. O tom, že pomáhame Židom, nevedela ani naša stará mama, kým žila – aby sa nepreriekla, keby sa bol niekto vypytoval.

Krátkodobý úkryt

Okrem toho sme ukrývali ešte ďalších Židov, ktorí k nám prišli len na pár dní, keď sa v meste rozhlásilo, že sa budú robiť transporty; potom sa vrátili späť do mesta. Transporty sa robili postupne, na viackrát. Tak sme pomohli rodine, ktorá mala v Prešove hudobniny. Dcéra a nevesta boli nádherné ženy, krásne Židovky. Poznali sme sa s nimi, lebo som si od nich ako 17-ročný kúpil mandolínu. Boli u nás ukrytí asi trikrát na niekoľko dní.

Vec presvedčenia

Pre môjho otca bola pomoc Židom aj vecou náboženskej spoločnosti – bol modrokrížan, teda členom spolku Modrý kríž. Najväčšie strediská spolku boli v susedných Beniakovciach a Trebejove. Otec viedol so Židmi duchovné rozhovory a snažil sa ich priviesť ku Kristovi. No nepodarilo sa mu presvedčiť ani toho, čo u nás slúžil, ani toho, ktorého sme ukrývali.

Nemci nás zachránili

Nemci, čo boli u nás ubytovaní, nás zachránili, keď prišli 6. januára 1945 gardisti pochytať chlapov na front. Skoro všetci sa pred nimi snažili utiecť, zomrelo vtedy veľa ľudí. V noci zo 6. na 7. januára 1945 zbombardovali Prešov. Za vojny som bol dvakrát na odvoze – otca to zakaždým stálo po 10 tisíc korún. Odvozy sa robili aj vtedy, keď sa zastavil front v L. Mikuláši (január – február 1945). Otec poznal lekára, ktorý rozhodoval o chlapoch, takže ma ani vtedy nezobrali.

Po vojne

Naši Židia od nás odišli 21. januára po prechode frontu. Sluhovi Móricovi Grünwaldovi sme ešte požičali peniaze na cestu do Ameriky – chcel zarobiť peniaze a otvoriť si v Prešove obchod. No už nikdy nám nedal o sebe vedieť. Mysleli sme si, že sa ako vojak – čatár

dostal do izraelskej armády a musel niekde zahynúť. Ten, ktorého sme ukrývali, nám každé Vianoce, kým žil, poslal balík. Tí, čo mali u nás odložené veci, sa po vojne pre ne vrátili.

Protištátna činnosť

V roku 1958 založili v Žehni družstvo. Ako roľníkom nám pobrali všetko. Otca chceli súdiť ako kazateľa Modrého kríža, a tak ho zatkli. ŠtB prišla k nám domov, zhabala mi spevníky a knihy Kristíny Royovej – mal som už v tej dobe všetky. Každú som prečítal najmenej sedemkrát. Ktosi mi povedal, že na to nemali právo, nakoľko to bol môj majetok, preto som si ich išiel vyžiadať späť. Spýtali sa ma, či chcem ísť tam, kde je môj otec. Všetko, čo bolo od Royovej, bolo protištátno. Komunisti nechceli, aby ľudia spievali pieseň Smieš žiť pre Krista – bola zakázaná. Písalo sa o tom aj v novinách. Vraj nie pre Krista máme žiť, ale pre socializmus.

V roku 1947 sa v Prahe konal Zjazd protestantskej kresťanskej mládeže. Zúčastnil som sa na ňom s manželkou a niekoľkými mládežníkmi z Prešova. Pamätám si, že sa tam po slovensky spievala Royovej pieseň: „Môj Pane, mier duši len Ty môžeš dať. Ráč úzkosti bremená mi z ramien už sňať. Ó, môj Spasiteľu, slyš dnes prosbu vreľú. Vstúp do môjho srdca a v ňom postav si chrám, večne zostaň tam a vyčisť všetko, čo hriešne v ňom ešte mám.“

Vykonštruovaný proces

S otcom chceli urobiť proces a odsúdiť ho. Lenže bol slabšej postavy a vyšetrovanie prebiehalo v noci. Pýtali sa ho aj na veci z Biblie, no odmietol odpovedať. Vo väzbe ho držali mesiac, až sa z toho nakoniec nervovo zrútil. Museli ho hospitalizovať v nemocnici. Pôvodne mal ísť na psychiatriu, ale prijali ho na interné oddelenie, takže proces sa nekonal. Spomedzi duchovných kladli komunistom najväčší odpor liptovskí kňazi, preto ich poprekladali. Tak v roku 1956 preložili z Liptovského Trnovca do Žehne brata farára Jána Vladimíra Staroňa. Keď režim učiteľom znemožnil, aby kantorovali na službách Božích, spravil som si kantorský kurz a kantorom som bol takmer 30 rokov. ■

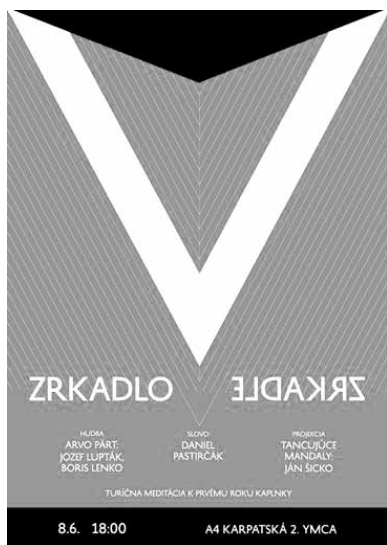
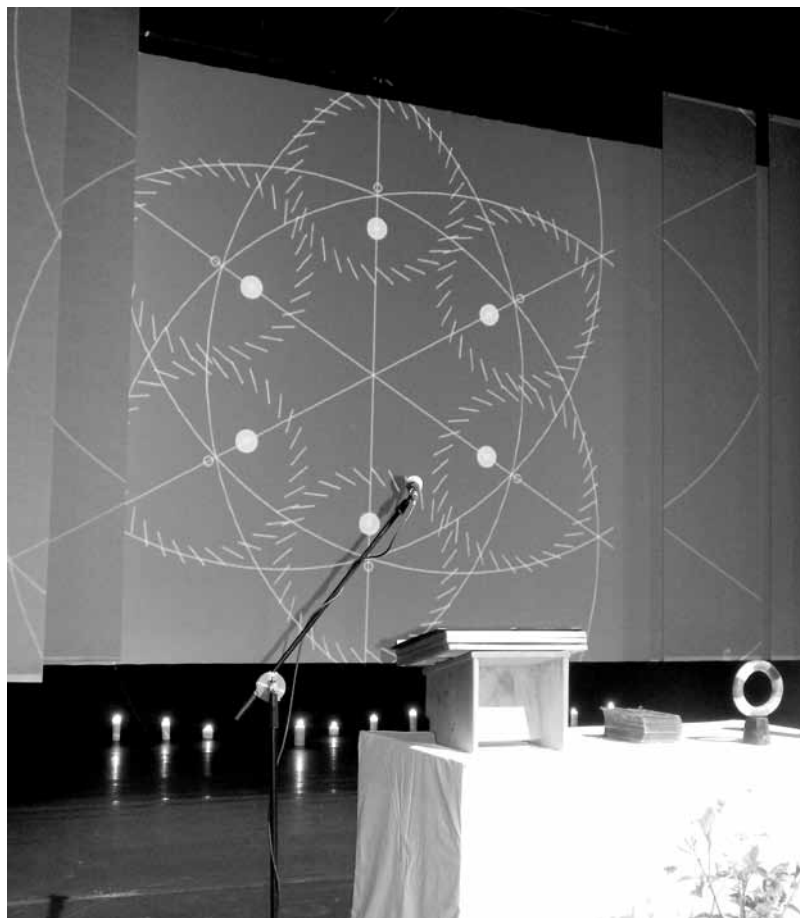

IMRICH PAVLÍK

má dnes 91 rokov a žije v domove dôchodcov v Závažnej Porube na Liptove. Manželka Mária mu zomrela pred 33 rokmi – narodila sa aj odišla symbolicky na Veľký piatok. Pochádzala zo Zámutova, filiálky cirkevného zboru Sol'. „Starý otec bol 36 rokov v Žehni zborovým kurátorom. Keď zomrel, môj otec ako milodar kúpil do kostola nádoby na prisluhovanie Večere Pánovej. Na posviacke sa zúčastnil aj pán farár Konček zo susedného zboru v Opinej. Keďže predtým pôsobil v Soli, otcovi povedal, že v Zámutove pozná dobré dievča – Máriu Gregusovú,“ – objasňuje Imrich Pavlík pozadie okolností, za ktorých sa zoznámil s manželkou. Prvý krát sa stretli na Pamiatku reformácie 31. októbra a 26. novembra bola svadba. „Mali sme krásny a šťastný život,“ – spomína pán Pavlík a keď hovorí o svojej manželke, po líci mu aj po tridsiatich rokoch od jej odchodu do večnosti steká slza. Pán im požeňnal dcéru Danku (65) a dvoch synov – Miloša (70) a Vladimíra (68), ktorý je zborovým farárom v Závažnej Porube. Sestra Imricha Pavlíka Alžbeta žije v Bratislave u syna Daniela Pastirčáka, kazateľa Cirkvi bratskej, spisovateľa a maliara.

ROČNÁ KAPLNKA

Text:
BOHUSLAV PIATKO
A BULLETIN
PODVEČERNÉ BOHOSLUŽBY

Išiel som na bohoslužby a vošiel som do divadla. Do podzemia. V tmavej sále siluety hláv, len bodový reflektor osvetľuje hudbu. Tichú, nevtieravú, meditatívnu. Violončelistu som poznal – Jozef Lupták, ostatných hudobníkov nie. Nuž čo... Kazateľ Cirkvi bratskej Daniel Pastirčák vytvoril nový zbor, nemusím všetkých poznať. Veď ani v starom zbere už nepoznáam všetkých.

Anonymita je príznakom veľkého zboru. Trochu mi to prekáža. Voľakedy sme sa poznali všetci. Nuž čo – voľakedy bol aj svet menší. Aj ľudia sa mali radšej.

V prvom rade v šere sedia traja bratislavskí kazatelia Cirkvi bratskej. V bielych sutanách. Nový správca Josef Sýkora a nový kazateľ Matěj Hájek – sú zo starého zboru na Cukrovej, predchádzajúci kazateľ Daniel Pastirčák už vedie nový zbor, ktorý vyrástol z Podvečerných bohoslužieb na Cukrovej.

Tam vznikol, tam aj rastie.

Nový zbor – Kaplnka.

Zvláštny názov v evanjelickom prostredí.

„Chceme stavať most ponad historicky rozdelené cirkvi. Učiť sa poznávať Boha z múdrosti rôznych duchovných tradícií. Spájať mesto s lesom. Obnovovať svoj vzťah k celému živému svetu. Vesmír vnímať ako chrám. Obnoviť úctu k zázraku života vo všetkých jeho formách.“

Tak a je to. Už viem, prečo evanjelická Kaplnka. (Tieto slová otvárajú bulletin Podvečerných bohoslužieb zboru Kaplnka.)

Chceme byť priestorom, ktorý človeku vracia odvahu stretnúť sa so sebou samým. Odvahu poznať svoj tieň a prijať sa v Bohu. Odvahu otvoriť sa jeden druhému. Z povrchu vecných vzťahov zostúpiť do hĺbky spoločnej existencie.“

Kto vojde do divadla, vojde do kostola. Vojde do bohoslužieb. Od septembra už každú nedeľu predpoludním v A4 v Bratislavskej Ymce. Ako sa na cirkev patrí.

Taká je Kaplnka – zbor Cirkvi bratskej v Bratislave, ktorý už rok žije samostatne spolu s nami.

XI. ZASTÁVKY – KONEČNÁ AD: POZDRAV Z TROLEJBUSU 3

TOMÁŠ KOMRSKA
(Autor je vodičom trolejbusu.)

Na začiatku písania pozdravov som spomínal stretnutie s priateľom Tomášom, ktorý ma hlboko oslovil postojom k vlastnej smrteľnej chorobe. Vtedy, keď začal bojovať, sme sa stretli. Potom sme sa stretli ešte raz a predvčerom zomrel. Prečo? Pretože bol pripravený zomrieť.

Zastávky v MHD rozdeľujeme na východzie, priebežné, občasnú, na znamenie, konečnú.

Život je ako taká jedna jazda. Cestou životom sú zastávky, ktoré možno očakávať – ktoré priebežne priniesie život.

Sú však aj na znamenie – také, ktoré prinášajú znamenie do môjho života a je len na mne, či zastávim a znamenie akceptujem, alebo či radšej túto zastávku rýchlo, bez premýšľania preletím.

A potom zaznie: „Konečná, vystúpte prosím.“

Na konečnej čaká prestávka, oddych, príjemná zmena.

Každý zomrie. Bez rozdielu. Aj ja.

Aj ja prídem na konečnú a...

Ťažko chorý Tomáš veril, že je a bude v ruke Božej.

Stretnutie s rakovinou bolo v jeho živote zastávkou na znamenie. Toto znamenie zobral vážne a zodpovedne bojoval. Nevzdal to. Napriek tomu bol pripravený prísť na konečnú, ktorá sa zrazu objavila bližšie, než by sa očakávalo.

Prísť na konečnú, opustiť vozidlo a vojsť do neznámeho je údel každého z nás, a predsa sa radšej zaoberám priebežnými alebo občasnými zastávkami. U tých sa dá predpokladať, čo bude; ale na konečnej...

Sú ľudia, ktorí veria v niekoľko jázd. Na konečnej vraj sadnú do iného vozidla a tak dokola, až jedného dňa... neviem.

Domnievam sa, že prejsť jazdu tu na zemi má zmysel. Konečná bez predchádzajúcej jazdy nemá zmysel.

Bezproblémová jazda vlastne konečnú nevníma ako potrebu.

Inak chutí príchod na konečnú po jazde v dopravnej špičke. O čo ťažšia jazda, o to väčšia nádej v konečnú a v to, že to malo a má zmysel.

Najbližší plačú.

Ale sú to slzy podobné slzám matky, ktorá na brehu mora vyprevádza syna na cestu do neznáma; s nádejou, že sa opäť stretnú.

Nie sú to iba slzy bolesti a slzy zúfalstva, ale hlavne slzy nádeje.

Slza nádeje dáva zmysel žiť tým, čo zostali.

Plakať s nádejou preto má zmysel, lebo: „*Boh im zotrie z očí každú slzu.*“

To je to jediné, čo o konečnej vieme.

To je to podstatné, kvôli čomu sa na konečnú oplatí prísť.

„Vďaka, Bože, za život nádeje Tomáša, ktorý vnáša zmysel pre ten môj; pretože zobral vážne zastávku na znamenie, ako aj konečnú.“ (Zj. 7, 17)

pokračovanie v ďalšom čísle

POZVÁNKA DO RAČKOVEJ DOLINY

Drahé sestry, srdečne vás pozývame na ďalšie, v poradí už 19. duchovno-rekreačné stretnutie sestier Evanjelickej aliancie, ktoré aj tento rok bude z Božej milosti v Domove J. A. Komenského v Račkovej doline. **Termín stretnutia je od stredy 24. septembra do nedele 28. septembra 2014.** Tohtoročná téma: **RADOSŤ** s ústredným veršom z 1. listu Tesalonickým 5, 16. Popoludnia bude možné využiť na rozhovory, prechádzky v krásnej tatranskej prírode, rehabilitačné cvičenie či masáže a kreatívnu tvorbu.

Na stretnutie sa môžete prihlásiť najneskôr do 10. septembra 2014

na adrese (tu získate aj podrobnejšie informácie o stretnutí, cenách a možnostiach ubytovania):

BTM – Kukučková Dagmar, P. O. Box 11, 840 09 Bratislava 49

tel.: 02 6453 8114, mobil: 0910 572 641

mail: [HYPERLINK "mailto:dagmar.kukuckova@btm.sk" dagmar.kukuckova@btm.sk](mailto:HYPERLINK)

CampFest bude za JEDNO s Ním!

Kresťanský open air music festival CampFest chystá už v týchto chvíľach pre svojich návštevníkov opäť nové veci. Na Ranči Kráľova Lehota sa 31. 7.– 3. 8. 2014 stany naplnia nielen multižánrovým programom, ale aj duchovne bohatým posolstvom, hrami, priateľstvami a campingom.

16. ročník ponese tému „JEDNOducho S NÍM“. Zámerom organizátorov je pozvať účastníkov nielen počúvať svedectvá o tom, aké je to byť jedno s Pánom Bohom, ale aby aj sami zažili svoje svedectvo vstúpiť do toho: Byť Jednoducho s Ním. Po minuloročnej neočakávanej návštevnosti (cez 6000 účastníkov) sa taktiež pripravujú väčšie stany, nové pódia, a teda aj viac programu. Aj keď oficiálne ešte nie sú známe mená hlavných kapiel a účinkujúcich, môžete si vo svojich kalendároch rezervovať miesto pre CampFest. Od 1. apríla sa totiž spustilo prvé a mimoriadne výhodné predplatné. Lístky aj všetky doplňujúce informácie sú dostupné na oficiálnom webe www.campfest.sk. V prípade záujmu podporiť festival vlastnými silami je možnosť prihlásiť sa ako dobrovoľník – registrácia prebieha taktiež od 1. apríla, prihlasovací formulár je rovnako dostupný na oficiálnej stránke.

**Komu to nie je jedno,
príde od 31. júla do 3. augusta
na CampFest 2014!**

**Viac info:
www.campfest.sk
facebook**

TÚŽBA PO DOKONALOSTI

ŠTEFAN MARKUŠ,

Symetriu v prírode vnímajú zjednodušene takto: Predmety majú symetrické vlastnosti vtedy, ak nimi možno v priestore a čase čo-to urobiť, a pritom sa ich vlastnosti nezmenia. Pravda, v prírode existujú aj výnimky a moderná fyzika pozná prípady, kedy k narušeniu zákonov symetrie dochádza. Záhada z obdobia poznatkov starých Grékov teda pretrváva. Rozdiel medzi kružnicou a elipsou nie je zanedbateľný a premenu kružnice na takmer kružnicu nevieme dodnes zmysluplne vysvetliť. Iba lakonicky konštatujeme, že svet je iba približne symetrický.

Americký fyzik R. P. Feynman ponúkol pre porozumenie tejto záhady úsmevné riešenie.

V japonskom meste Neiko existuje brána, ktorú obdivovatelia pokladajú za najkrajšiu bránu na svete. Postavili ju v dobe, keď japonskú kultúru silne ovplyvňovalo čínske umenie. Je veľmi starostlivo vypracovaná s množstvom štítov, stĺpov, dračích hláv, princezien a nádherných rytín. Pri pozornom pohľade však turista zbadá, že na jednom zo stĺpov je v zložitom komplexe jeden znak vyrytý naopak. Ináč je všetko dokonalé a úplne symetrické. O bráne koluje povest', že prevrátený znak je tam preto, aby bohovia nežiarlili na dokonalosť človeka. Autor tohto diela urobil celkom úmyselne chybu, aby zabránil hnevu bohov, ktorý by pramenil zo žiarlivosti. Hmm...

Je zrejme, že vysvetlenie porušenej dokonalosti (symetrie) prírody pomocou Feynmanovho návrhu nás neuspokojí. Kladieme však nasledovnú otázku: Existuje aspoň metaforický súvis medzi predsta-

Starí Gréci objavili, že planéty sa pohybujú po kružniciach a uverili, že vesmír nesie znaky božskej dokonalosti. Neskôr síce zistili, že dráhy planét sú iba približne kružnice, utkvelej predstavy o dokonalej symetrii sveta sa však nevzdali. Nové vedecké poznatky prejavy dokonalosti živej aj neživej prírody v mnohom potvrdzovali. Vedci odhalili, že väčšina prírodných zákonov vykazuje symetrické vlastnosti. Stotožniť tento jav s prejavmi dokonalosti sveta lákal najmä filozofov. Prírodovedci hovoria skôr o záhadných vlastnostiach prírodných zákonov.

vou o dokonalosti prírody a dokonalosťou človeka? Myslíme zrejme na ľudské správanie v akejkoľvek situácii. Zachová sa „symetria“ ľudského charakteru po ľubovoľnom zásahu nezávisle na tom, či je niekto lekár, inžinier, politik, predavač, podnikateľ, vedec, robotník, politik či obskúrny predseda Najvyššieho súdu SR? Ak platí predpoklad, že čo je dokonalé, je aj symetrické, potom predchádzajúca veta by mala byť viac-menej zrozumiteľná. Problémom je už len to, že človek dokonalosť dokáže aj predstierať. Charakter človeka podlieha vývoju jeho kariéry. Ak sa kružnica zásahom prostredia zmení na elipsu, čo sa potom vlastne udialo?

Kolega, spoľahlivý priateľ v čase totality, vstúpil do KSS. Jeho lojalita voči mojej „ideologicky škodlivej“ angažovanosti v cirkvi sa tým zmenila. Stranícke záväzky zdeformovali jeho ľudskú symetriu.

Aj v prostredí slobody sú narušenia charakterovej symetrie badaateľné. Mnohí uverili, že politickou či inou angažovanosťou možno zachovať symetriu. Sklamani z ich narušenia nie sme ušetrení. Stačilo si zalistovať v zoznamoch kandidátov do Európskeho parlamentu.

Pre všetkých s podobnými skúsenosťami odporúčam čítať Božie slovo. Silno ma oslovuje jedna strofa z Mojžišovej piesne:

„On je Skala, jeho dielo je dokonalé, všetky jeho cesty sú správne.“ (Dt 32, 4) Už iba dodávam, že pri túžbe po kresťanskej dokonalosti neprestajne čelíme aj hrozbe narušenia symetrie. Vedzme však, že iba Boh sa v čase a priestore nemení (Mal 3, 6). ■

DIALÓG MLADÝCH

06-07/2014, VII. ročník

EDITORIÁL

Keď sa rozprávam s jedným mojím priateľom z Veľkej Británie, ktorý teraz býva na Slovensku, takmer vždy je predmetom nášho rozhovoru mentalita ľudí. Často spolu rozoberáme a porovnávame, ako zmýšľajú a konajú ľudia tu a tam. Tento môj priateľ tvrdí, že rozdiel v zmýšľaní ľudí je obrovský. Keď na základe svojich skúseností a pozorovaní hovorí o tom, čo ho na Slovákoch najviac prekvapuje a zaráža, opakovane spomína nevoľu meniť zaužívané spôsoby a neochotu pokúsiť sa napraviť veci, ktoré nefungujú alebo fungujú zle.

Minule sme spolu hovorili o tom, ako sa správajú obsluhujúci k zákazníkom v podnikoch a obchodoch. Popri kritike neochotného a nekompetentného personálu sme sa pokúšali prísť na dôvody, pre ktoré sa ľudia nestážujú, keď sa im nedostáva očakávaného prístupu. Prišli sme na tieto veci: (1) Napriek nepríjemnostiam s personálom ľudia väčšinou dostanú, čo chcú, a preto dokážu problémy vydržať; (2) ľudia si myslia, že aj tak sa im nepodarí nič zmeniť, a preto sa o nič ani nepokúšajú; (3) ľudia žijú s postojom „Vždy sa to robilo/vždy to bolo takto, načo to meniť?“ a o zmene ani neuvažujú.

Bez ohľadu na to, či sú naše pozorovania a závery pravdivé, kresťania žijú nielen v Cirkvi, ale i v sekulárnej spoločnosti a musia riešiť, aká bude miera ich aktívneho zapojenia sa do nej. Moja skúsenosť je taká, že ak sú v Cirkvi ľudia s niečím nespokojní alebo im na niečom záleží, väčšinou to dajú najavo a usilujú sa o zmenu. Malo by to tak byť aj mimo cirkvi? Mali by kresťania byť aktívni aj v sekulárnej spoločnosti? V tomto dvojčísle ponúkame niekoľko pohľadov na túto problematiku.

Šimon Evin

redakčná rada: **Eva Myjavcová** (predsedníčka)
Juraj Institoris
Bohuslav Piatko
redakcia: **Jana Lesňáková** (Cabadajová)
Šimon Evin
Tina Prištiaková
Vladka Vrajová

grafické spracovanie: **Alica Myjavcová**

KONTAKTY

vedúca redaktorka: **Eva Kianičková**
e-mail: **kianickova.eva@gmail.com**
mobil: **+421 903 822 042**

KOMENTUJTE témy z Dialógu aj z Dialógu mladých! Takisto, ak radi píšete **BLOGY**, alebo ro-
bíte **FOTKY**, neváhajte a ozvite sa nám, radi
vám dáme priestor pre uverejnenie! Svoje reakcie a iné
príspevky nám zasielajte na:

dialogmladych@gmail.com

Takisto sa môžete zapojiť do diskusie na:

www.mediasvatava.sk

Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu :)

pasívny/aktívny

robiť ťažké veci (Kumran, 2011)

Predstavenie knihy od A. a B. Harrisovcov

Knihu, ktorú by som vám chcela predstaviť, napísali dvaja autori – devätnásťročná dvojčatá. Mne samej sa dostala do rúk, keď som bola dvakrát taká stará ako čitateľ, pre ktorého je určená. Napriek tomu ma dosť obohatila. Ale pekne po poriadku. Bratia Alex a Brett Harrisovci napísali knihu *Robiť ťažké veci* (Do Hard Things) s túžbou postaviť sa proti nízkym očakávaniam, ktoré sú v dnešnej dobe kladené na tínedžerov. Chcú povzbudiť dospievajúcu generáciu, aby sa novým spôsobom pozrela na potenciál, ktorý Boh vkladá do našich rúk a začala ho využívať. Harrisovci vychádzajú z toho, že spoločnosť tínedžerov vníma ako skupinu konzumentov „medzi“ a čaká od nich len problémy, čo nazývajú „mýtom adolescencie“. Predstavujú názor, že tínedžerstvo ako medzistupeň medzi detstvom a dospelosťou vlastne nikdy neexistovalo a na základe príkladov z biblickej a svetovej histórie ukazujú, ako sa dá toto obdobie produktívne využiť. Potom uvádzajú mnoho príbehov o amerických tínedžeroch, kto-

ri sa rozhodli vykročiť zo svojej zóny pohodlia a tipy, ako to môžu urobiť aj čitatelia knihy.

Hoci Harrisovci vyrastajú v USA, kniha má čo povedať aj slovenským čitateľom. Ide o to, že človeka vyzýva k aktivite, ku krokom odvahy a viery, k tomu, aby sme sa stali príkladom a vplyvom. Ja sama som z obdobia detstva skôr zvyknutá na to, že vytrčať z radu sa nepatrí. Často som sa túžila k niečomu pridať, ale len málokedy som na-

zbierala odvahu dobrovoľne sa prihlásiť a povedať, že som to ja, kto danú vec vie a chce urobiť. A tak som (často neúspešne) len čakala, že ma niekto osloví. Po rokoch sa situácia obrátila. Ja sama som dostala zodpovednosť pozývať ľudí, aby sa pridali do nejakej služby. A prišla som k zaujímavému poznaniu. Ľudia chcú – ale nepovedia to. A tak som si povedala, že to treba zmeniť a že začnem od seba. Začala som (tak ako mnohí z tejto knihy) hovoriť: Chcem pomôcť! A urobím to rada. A viete čo? Je to skvelý pocit.

Knihou môže povzbudiť nielen tínedžerov, ale aj tých, ktorí majú vzťahy s mladšími ľuďmi. Každý má totiž v sebe dar zmeniť seba, zmeniť svoje okolie a mocou evanjelia, ktorá nám bola daná, zmeniť svet. Privilégium povedať o tom mladým, povzbudiť ich na každom dôležitom kroku a stále sa za nich modliť však patrí nám skôr narodeným. Tak ho využime, napríklad aj tým, že niekomu z nich darujeme knihu *Robiť ťažké veci*.

Jarmila Kušnieriková

Už to bude nejaký ten čas, čo bývam na Morave. Som členkou Cirkve bratrské v Ostrave a už štvrt rok som vedúcou dorasteneckého oddielu ARCHA. Keď som v lete 2013 štátnicovala, uvažovala som nad ďalšou službou. Tentokrát však mimo cirkve. Vedela som, že Boh ma nechce len v zbore, ale predovšetkým na „nepriateľskom území“. Chcela som sa stať rybárom ľudí, chcela som odovzdať svoje srdce Bohu a ruky nasmerovať k ľuďom. Chcela som sa stať vojacom a prinášať ľuďom Jeho lásku. Vedela som, že Boh moje srdce stvoril s určitým poslaním – pomáhať ľuďom, ktorí sa ocitli v biede. Mám pocit, že celý život ma Boh viedol práve na toto miesto, na ktorom sa nachádzam teraz.

Svoju prácu, beriem ako poslanie, ako službu v tomto zhýralom svete. Pracujem v medzinárodnej organizácii Armáda spásy. Na základe kresťanských zásad poskytujeme sociálne služby pre osoby, ktoré sú bez domova, bez rodiny, chudobní, so závislosťami, starí a umierajúci. Pomoc patrí však aj tým, ktorí z ľudského hľadiska nemajú šancu na návrat k „normálnemu“ životu. Som vojak, ktorý potrebuje cirkve – domov, aby načerpal sily. Som vojak, ktorého poslali s láskou bojovať proti chudobe, smútku a depresii, proti ľudskému nešťastiu.

Boh od nás nechce, aby sme len mlčky a zo svojho pohodlia v cirkvi sledovali svet. Chce, aby sme sa

navzájom budovali, rástli a slúžili si v zbore a tvorili spoločne jednu cirkve. Chce od nás hlásanie Dobrej zvesti všetkým ľuďom, v cirkvi aj vo svete. Avšak reč bez skutkov je mŕtva. On chce skutok lásky ako súčasť šírenia evanjelia. Nesmieme preto dovoliť diablove, aby nám dopomohol k nečinnej a pohodlnej slabomyseľnosti. Preto je veľmi dôležité stanoviť si svoje hranice, akúsi ochranu svojho duševného JA ako v službe v cirkvi, tak aj mimo nej. Nech nám k tomu všetkému dopomáha Boh.

Zuzana Jurčová

Zaujímá nás aj Váš názor na to, či máme byť ako mladí aktívni alebo pasívni a či len v Cirkvi alebo aj mimo nej.

Väčšina z Vás (vyše 62%) je toho názoru, že netreba byť aktívni len v Cirkvi.

„Pretože cirkve nie je jediné prostredie v ktorom žijeme. Žijeme v našich rodinách, zamestnaniach, školách atď. A pokiaľ nebudeme aktívni aj v týchto iných prostrediach a nebudeme svetlom (to znamená že aj v týchto prostrediach budeme šíriť kresťanskú zvesť, kresťanskú morálku, kresťanské hodnoty, Krista), potom nemôžeme byť prekvapení, že morálka našej rodiny, zamestnania, školy, upadá, že hodnoty sú úplne pomýlené a že nám všetkým sú vtlačané spôsoby života, s ktorými nesúhlasíme. Prostredie, v ktorom žijeme nás ovplyvňuje či si to priznáme alebo nie a pokiaľ nebudeme aktívni aj inde ako v cirkvi a nebudeme

my premieňať a ovplyvňovať prostredie, v ktorom žijeme, potom sa nemôžeme čudovať, že sa cirkve, alebo uzavrie, alebo sa začne nezdravo prispôbovať prostrediu.“ „Je jasné, že cirkve nemôže byť

len uzatvorená do seba, ale treba poznať svoje možnosti. Nedá sa byť aktívnym všade a už vôbec nie robiť všade veci poriadne. Je to aj o tom, aby bolo dosť ľudí, ktorí slúžia v cirkvi, ale aby sme mali aj

takých, čo dobre ovplyvňujú dianie v spoločnosti.“
Zvyšná časť Vás si myslela opak.

„Myslím si, že ako kresťania, ktorí prijali od Krista odpustenie, by sme mali byť horliví v službe pre neho. A cirkev je práve to miesto, kde môžeme nielen duchovne načerpať a pookriať, ale aj pracovať na Božom diele. Pasivitou a ľahostajnosťou nielenže nebudujeme vzťahy s našimi bratmi a sestrami, ale zároveň sa pripravujeme aj o množstvo Božieho požehnanie a radosti zo služby pre neho.“

V čom sú ale všetci zajedno je veľmi intenzívne vnímanie problémov našich miest a nášho okolia. „Mesto je zadížené, sem-tam tu vyskakuje rasizmus. Dost' ma zaujíma aj fungovanie nemocníc, chcel by som, aby, keď už tam niekto musí ísť, nemusel sa tam cítiť ako vec, ale ako človek.“

„Mladí ľudia nemajú priestor kde tráviť večery, a preto chodia do barov.“

„To, že je naše súdnicstvo nedôverhodné ma trápi. To, že našim

susedom hrozí vojna ma tiež trápi. To, že je u nás vysoká nezamestnanosť a každý sa strachuje o svoju prácu ma tiež trápi. To, že moji známi berú potraty ako bežnú vec ma opäť trápi. A mnohé iné veci ma trápia, pretože to všetko sa ma raz môže dotknúť, to všetko ma môže dobehnúť.“

Spracovala Eva Kianičková

aktívny v pasivite, pasívny v aktivite

„Vzala z jeho ovocia, jedla, potom dala svojmu mužovi, ktorý bol s ňou, a jedol aj on.“ (Gen 3, 6)

Nechodme ďaleko. Boh v knihe „Počiatkov“, nám pri „Páde“ ukazuje detaily, ktoré odhaľujú naše každodenné skúsenosti. Pád človeka nebol iba v odmietnutí Božej starostlivosti a autority. Bol aj o spôsobe. Chlap sa pasívne pozeral, ako jeho manželka diskutuje s diablom a sama prevezme iniciatívu. No, vlastne prevzal ju Satan, had. Eva iniciatívna nebola, len reagovala... bola aktívna, ale zle.

Naše dve veľké výzvy. Prvá: Potrebujeme správne reagovať na rôzne „hlasy“. Druhá: Sme zodpovední za zodpovednosť.

Potrebujeme správne reagovať na rôzne „hlasy“. Vždy ma pobaví, aj unaví diskusia o našej slobodnej vôli. Viete. Akože človek sa slobodne rozhoduje, ako a či žije s Bohom. Alebo, čo, kedy a ako robí. Otázka však je, čo ovláda našu „slobodnú“ vôľu? Hormóny? Túžby siahnuť (aspoň nakuknúť) nejakej mladej pod sukňu? Túžby mať Passata? Byť milovaným? Byť obdivovaným? Byť IN či OUT? Byť múdrejším,

ako iní? Túžby byť Cool? Ísť na dovolenku, či mať dom? Túžby po rešpekte? Drahí mladí, ak ste niekedy rozmýšľali o svojej slobode, rozmýšľali ste niekedy o tom, kto/čo ovláda vašu „slobodu“?

Dilema tkvie v tom, že sme obklopení množstvom „príťažlivých“ alternatív, dokonca aj dobrých a my strácame schopnosť počuť v nich Boha a poslúchať Ho. Medzi všetkými alternatívami preto nezabúdajme aktívne strážiť, aby sme: 1. Žili Evanjelium. „Iba keď vás Ježiš vyslobodí, budete skutočne slobodní...“ (Jn 8, 36) a 2. študovali a počúvali Božie slovo (napr.: Jn 15, 1-17).

Sme zodpovední za zodpovednosť. Adam dostal od Boha inštrukcie. Bol schopný milovať a poslúchať Boha

BLOGerin

a ochraňovať svoju identitu a svoju rodinu. Vybral si však pasivitu. Veď prečo on, však? Veď prečo ty? Veď aj iní môžu, však? Lenže pasivita je veľmi aktívna vec. Je to aktívne magorovanie osobnosti. Tak ľutujem dievčatá, že sú slobodné, lebo sú obklopení aktívnymi mag.... Sorry, neberte to osobne.

Drahí mladí. Ste zodpovední za to, koho hlasy ovládajú vašu slobodu. Ste zodpovední za to, aby ste žili, ako Boží muži a ženy. Ste zodpovední za to, aby ste neboli smiešni. Ste zodpovední za svoju budúcnosť.

E.
<http://ranajkysjezisol.blogspot.com>

Mesites

Křesťanská turistická agentura Mesites již šestnáctým rokem nabízí ubytování v apartmánech u moře v Chorvatsku za skvělé ceny!

LETNÍ DOVOLENÁ V CHORVATSKU

V nabídce najdete celkem **32 apartmánů v 12-ti vilách**, ve třech lokalitách **Istrie, Marušiči u Makarské, ostrov Pag**. Vily jsou vzdáleny od moře 20m až 600m.

Apartmány jsou různé velikosti/kapacity: pro 2 až 10 osob. Celková kapacita všech apartmánů je dohromady 177 osob. Ceny apartmánů při plné obsazenosti se pohybují:

- v červnu a září mezi 5,2 € - 16,5 €/osobu/den
- v červenci a srpnu mezi 7,4 € - 20 €/osobu/den

Podrobnosti, fotografie vilek, jednotlivých pokojů, pláží atd. najdete na:

www.mesites.cz

Využitím služeb "Mesites" současně podpoříte misijní práci manželů Dohnalových v Chorvatsku. Objekty jsou ideální pro rodinnou, sborovou dovolenou i dovolenou studentů a mládeže.

Objednávejte, dokud jsou ještě volné termíny!

kata.mesites@seznam.cz

Skype: katadohnal GSM: +385911235424

Zapojte sa aj vy do tvorby Dialógu: svatava@internet.sk,
v diskusnom fóre na: www.mediasvatava.sk, aj písané na adresu redakcie.